

Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju

Odeljenje za ljudska prava, decentralizaciju i zajednice

**REZULTATI NADGLEDANJA CIVILNE REGISTRACIJE PRIPADNIKA
ZAJEDNICA ROMA, AŠKALIJA I EGIPĆANA**

11. DECEMBAR 2006. – 15. JANUAR 2007.

SADRŽAJ

1. IZVRŠNI PREGLED	4
2. ISTORIJAT	5
3. METODOLOGIJA.....	8
4. NIVO OBAVEŠTENOSTI O PREPORUKAMA KP-A KOJE SE ODNOSU NA CIVILNU REGISTRACIJU ROMA, AŠKALIJA I EGIPĆANA.....	8
5. TAKSE ZA CIVILNU REGISTRACIJU.....	11
5.1. <i>TROŠKOVI I PRISTUPAČNOST OPŠTINSKIH TAKSI</i>	11
5.2. <i>OSLOBADANJE OD PLAĆANJA OPŠTINSKIH TAKSI</i>	13
6. OPŠTINSKE INICIJATIVE ZA OLAKŠAVANJE CIVILNE REGISTRACIJE ROMA, AŠKALIJA I EGIPĆANA	15
6.1. <i>MERE ZA OLAKŠAVANJE</i>	15
6.1.1. <i>KORIŠĆENJE MOBILNIH TIMOVA ZA REGISTRACIJU</i>	20
6.1.2. <i>INICIJATIVE OKZ-A I OSP-A ZA UPOZNAVANJE ROMA, AŠKALIJA I EGIPĆANA SA CIVILNOM REGISTRACIJOM</i>	22
6.1.3. <i>KOORDINACIONI SASTANCI ZAINTERESOVANIH STRANA</i>	23
6.2. MERE FLEKSIBILNOSTI	24
6.2.1. <i>DOKAZI KOJE OCCR PRIHVATA KAO POTVRDU O NASILNOM RASELJENJU</i>	24
6.2.2. <i>DOKAZE KOJE OPŠTINSKI CENTRI ZA CIVILNU REGISTRACIJU PRIHVATAJU KAO POTVRDU O IDENTITETU I ISPUNJAVANJU USLOVA ZA UPIS</i>	27
6.2.3. <i>POSTUPAK SA SVEDOCIMA</i>	30
6.2.4. <i>LIČNO PRISUSTVO PODNOSIOCA ZAHTEVA</i>	35
7. UTICAJ KAMPANJE.....	37
8. PREPORUKE	42

Skraćenice i definicije

Civilna registracija: za potrebe ovog izveštaja, termin civilna registracija je zajednički termin koji se koristi u značenju upisa ličnog statusa građana i registracije kao stanovnika sa stalnim prebivalištem na Kosovu u skladu sa važećim zakonodavstvom.

Upis stanovnika sa stalnim prebivalištem: za potrebe ovog izveštaja, termin upis stanovnika sa stalnim prebivalištem je specifičan termin koji se koristi u značenju upisa kao stanovnika sa stalnim prebivalištem na Kosovu u skladu sa važećim zakonodavstvom.

Upis ličnog statusa građana: za potrebe ovog izveštaja, termin upis ličnog statusa građana je specifičan termin koji se koristi u značenju upisa činjenica rođenja, bračnog stanja, smrti i nekog drugog ličnog statusa građana u skladu sa važećim zakonodavstvom.

SK: Skupština Kosova:

Preporuke: Preporuke Kabineta premijera za poboljšanje politike i postupka za povratak, 24. maj 2006.

SE: Savet Evrope

KPGP: Kosovski program za građanska prava

DRC: Danski savet za izbeglice

FCNM: Okvirna konvencija SE o nacionalnim manjinama

GTZ: Udruženje za tehničku saradnju

ICMC: Međunarodna katolička komisija za migraciju

PSO: Predsednik Skupštine opštine

OKZ: Opštinska kancelarija za zajednice

OKMS: Opštinska kancelarija matične službe

OCCR: Opštinski centar za civilnu registraciju

MLU: Ministarstvo lokalne uprave PIS-a

MUP: Ministarstvo unutrašnjih poslova PIS-a

MS: Memorandum o saradnji

MJS: Ministarstvo javnih službi PIS-a

OSP: Opštinski službenik za povratak

OT: Opštinski tim OMiK-a

ORG: Opštinske radne grupe za povratak

NCA: Humanitarna pomoć norveške crkve

NVO: Nevladina organizacija

OMiK: Misija OEBS-a na Kosovu

RC OMiK-a: Regionalni centri OMiK-a

KP: Kabinet premijera PIS-a:

PIS: Privremene institucije samouprave

POJ: Pilot opštinska jedinica PIS-a

LI: Lica sa invaliditetom

RS: Republika Srbija

SFRJ: Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija

UNHCR: Visoki komesar Ujedinjenih nacija za izbeglice

UNMIK: Misija privremene administracije Ujedinjenih nacija na Kosovu

UNMIK CMS: UNMIK-ova Centralna matična služba

Brošura UNMIK CMS: Informativna brošura UNMIK-ove Centralne matične službe o postupcima za civilnu registraciju i putnim dokumentima

UNMIK/OCA: UNMIK-ovo Odeljenje za civilnu administraciju

1. Izvršni pregled

Kabinet premijera (KP) Kosova je 24. maja 2006. izdao preporuke za poboljšanje politika i postupka za povratak (Preporuke), i dao uputstva Privremenim institucijama samouprave (PIS) i opštinama da „u sledećih šest meseci osiguraju rešavanje nerešenih zahteva za registraciju Roma, Aškalija i Egipćana. Za ove grupe neće važiti takse za administrativne usluge zbog zakasnelog zahteva.“ Kancelarija Visokog komesara Ujedinjenih nacija za izbeglice (UNHCR) na Kosovu je septembra 2006, s ciljem da podrži akciju KP-a, pokrenula kampanju civilne registracije namenjenu pripadnicima ovih zajednica.

Misija OEBS-a na Kosovu je u periodu od decembra 2006. do januara 2007. nadgledala rad opština u pogledu upisa podnosilaca zahteva bez isprava, pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. Izveštaj sadrži zaključke ovog nadgledanja.

Na sprovedene Preporuka je negativno uticala činjenica da one nemaju pravnu snagu, da njihova distribucija relevantnim opštinskim kancelarijama nije bila adekvatna kao i to što kasnije nisu izdata pismena uputstva u kojima su detaljno predstavljene specifične obaveze ponašanja i sprovođenja za centralni PIS i opštine. Izgleda da u nekim slučajevima opštinski zvaničnici nisu ni znali da postoje preporuke, dok su drugi rekli da ne znaju njihov sadržaj. U nekoliko opština su preduzete konkretne mere za olakšavanje civilne registracije podnosilaca zahteva Roma, Aškalija i Egipćana, a samo u šest opština su isti oslobođeni plaćanja takse za upis ličnog statusa građana. Zbog nepostojanja pismenih uputstava, u mnogim opštinama nije preduzet fleksibilan pristup u pogledu civilne registracije Roma, Aškalija i Egipćana.

U izveštaju je takođe skrenuta pažnja na pozitivne prakse u nekim opštinama, a primena i proširenje tih praksi mogu doprineti boljem učinku sadašnjih napora PIS-a.

Prekid prakse isključivanja iz civilne registracije je složen i težak proces koji zahteva angažovanje, predanost i podršku kako centralnih tako i opštinskih institucija. Pored Preporuka i inicijative UNHCR-a da se započne kampanja za civilnu registraciju Roma, Aškalija i Egipćana radi podizanja svesti, pružanja pravne pomoći i olakšavanja civilne registracije osoba bez isprava, potrebna je i odgovarajuća podrška matičnim službama od strane centralnih i opštinskih PIS-ova. Odgovornost da se ovaj nevidljiv i često zanemaran problem učini pitanjem od javnog značaja leži na svim uključenim akterima, društvu kao celini i PIS-u.

2. Istorijat

Članom 16 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima¹ priznato je da: „svako ima pravo da se svuda priznaje njegova pravna ličnost“. Civilna registracija je osnovni preduslov za pristup građanskim, političkim, ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. Civilnom registracijom, osoba ustanovljava svoj identitet pred zakonom i stiče priznanje svog pravnog položaja i pravnog statusa u vezi sa porodicom i društvom. Matične knjige su jedini zvanični javni dokumenti kojim se dokazuje lični status neke osobe u porodici, društvu i državi. Civilna registracija je neophodna jer se time pred zakonom proglašava rođenje osobe. Upis podrazumeva priznavanje imena osobe, prava kojeg se ona ne može odreći, a koje identifikuje osobu kao integralni deo društva u kojem on ili ona živi i uspostavlja pravne odnose. Osobe isključene iz civilne registracije nemaju zakonskim sistemom priznat identitet i nisu u mogućnosti da sprovedu u delo pravno važeća dokumenta. Oni će verovatno biti isključeni od uživanja prava i preuzimanja i izvršavanja obaveza.

UNHCR procenjuje da 20 do 40% pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana koji žive na Kosovu nisu registrovani kao stanovnici sa stalnim prebivalištem,² i suočavaju se s rizikom da postanu lica bez državljanstva.³ S obzirom da se dostupne procene o Romima, Aškalijama i Egipćanima na Kosovu kreću između 34.000⁴ i 35.000⁵, broj Roma, Aškalija i Egipćana bez dokumenata može biti između 6.800 i 13.600. Pored toga, najverovatnije je da će veliki broj osoba koje pripadaju zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana i koje su poreklom sa Kosova, a trenutno žive u različitim evropskim zemljama, biti vraćen na Kosovo⁶ zato što ne ispunjavaju ili više ne ispunjavaju uslove za

¹ Usvojen i otvoren za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom 2200 A (XXI) Generalne skupštine Ujedinjenih nacija od 16. decembra 1966; stupio na snagu 23. marta 1976, u skladu sa članom 49.

² UNHCR na Kosovu – Kancelarija šefa Misije (KŠM), Jedinica za zaštitu, Kampanja za civilnu registraciju namenjena zajednicama RAE na Kosovu – Akcioni plan, juli 2006, strana 1.

³ Shodno članu 1 Konvencije Ujedinjenih nacija o statusu lica bez državljanstva: „...izraz bez državljanstva se odnosi na osobu koju nijedna država, prema važećem zakonu u toj državi, ne smatra svojim državljaninom.“ Konvencija je usvojena 28. novembra 1954. na Konferenciji opunomoćenih diplomata sazvanoj prema Rezoluciji 526 A (XVII) Ekonomskog i socijalnog saveta od 26. aprila 1954. Stupila je na snagu 6. juna 1960. u skladu sa članom 39.

⁴ UNHCR na Kosovu, (KŠM), Jedinica za zaštitu, Kampanja za civilnu registraciju namenjena zajednicama RAE na Kosovu – Akcioni plan, juli 2006, strana 1. UNHCR procenjuje da trenutno na Kosovu ima 34.000 osoba iz zajednica RAE, među kojima je 11.000 Roma i 23.000 Aškalija i Egipćana.

⁵ Procene pomirenja stanovništva sadržane u Profilima opština koje je pripremila Misija OEBS-a na Kosovu (OMIK) i objavila na internet stranici: <http://www.osce.org/kosovo/13982.html>. Ovi profili su poslednji put ažurirani u maju i junu 2006.

⁶ Prema Kancelariji UNMIK-a za zajednice, povratak i pitanja manjina (KZPM), broj osoba vraćenih na Kosovo se zapravo smanjio u periodu od 2004. (4.084) do 2005. (3.745) i 2006. (3.598). U ovom periodu je vraćeno ukupno 11.427 osoba, pri čemu je samo iz Nemačke deportovano njih 5.177 (43.3%). Kako je potvrđeno na seminaru „Postupci readmisije za Kosovo – put pred nama“, koji je 16. marta 2007. u Prishtině/Prištini organizovao KZPM, procenjuje se da u zemljama zapadne Evrope, uključujući Nemačku, Švedsku, Dansku, Švajcarsku i Francusku, živi oko 100.000 Kosovaca bez regulisanog pravnog statusa. Oko polovina od ovog broja živi u Nemačkoj, od čega oko 36.000 pripada manjinskim zajednicama, većinom RAE. Nedavno usvojen zakon o integraciji stranaca može pružiti priliku polovini Kosovaca bez regulisanog pravnog statusa u Nemačkoj da podnesu zahtev za dobijanje stalnog prebivališta. Za sada UNMIK-ova politika readmisije na osnovu preporuka UNCHR-a, koje su objavljene u dokumentu „Stav o daljim potrebama međunarodne zaštite lica sa Kosova“ (ažuriran juna 2006.) sprečava repatrijaciju

stanovanje na teritoriji ovih zemalja. Ako ne obavi civilnu registraciju, ova grupa može da naiđe na ozbiljne prepreke tokom reintegracije, jer neće imati ili će imati ograničen pristup opštinskim uslugama i adekvatnom obrazovanju, zapošljavanju i drugim mogućnostima reintegracije.

KP je usvojio Preporuke 24. maja 2006. Između ostalih „Mehanizama za zaštitu manjina/povratnika radi osiguravanja nediskriminacije,“⁷ Preporukama je utvrđeno da „postoje nerešeni zahtevi za dokumenta za civilnu registraciju“ i izričito nalažu opštinama da „osiguraju da se nerešeni zahtevi za upis Roma, Aškalija i Egipćana reše u sledećih šest meseci“ i da „se ovim grupama ne naplaćuju takse zbog kašnjenja sa zahtevom za administrativne usluge.“⁸

U okviru svog mandata u vezi s osobama bez državljanstva, UNHCR je pripremio Akcioni plan za „Kampanju civilne registracije, namenjenu zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana na Kosovu.“⁹ Implementacioni partner UNHCR-a, NVO Kosovski program za građanska prava (KPGP), je u septembru 2006. započeo sprovođenje Kampanje civilne registracije. UNHCR se u isto vreme kod centralnog PIS-a zalagao da osigura da opštine na celom Kosovu slede fleksibilan i usaglašen pristup u vezi sa civilnom registracijom pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana i njihovim izuzimanjem od plaćanja administrativnih taksi. U okviru ovog pristupa, UNHCR je predložio da Vlada pripremi posebna interna uputstva za sve opštine, Opštinske centre za civilnu registraciju (OCCR) i Opštinske kancelarije matične službe (OKMS), kao i ministarstva odgovorna za civilnu registraciju. Dok usvajanje takvih uputstava još nije rešeno, UNHCR je zatražio pomoć OMIK-a u nadgledanju usaglašenosti OCCR-a i OKMS-a sa Preporukama, u delu koji se odnosi na civilnu registraciju Roma, Aškalija i Egipćana i njihovo izuzimanje od plaćanja taksi.¹⁰

Prema zakonodavstvu koje važi na Kosovu, postoje dve vrste civilne registracije:

- Civilna registracija kao stanovnika sa stalnim prebivalištem,¹¹ kojim osoba stiče pravo da dobije UNMIK-ovu ličnu kartu i putni dokument. Za to je potrebno platiti administrativne takse, osim u slučaju kada se lična karta izdaje prvi put. UNMIK ima ovlašćenja nad ovim procesom, posebno u oblastima izrade i primene zakona. Međutim, odgovornosti u vezi s upravljanjem i radom Centralnog centra za obradu (CCO) i OCCR-a su prenesene na Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP). Istovremeno, Skupština Kosova (SK) priprema nacrt novog Zakona o ličnim kartama;¹²

kosovskih Srba, Roma (osim ako nisu krivično kažnjeni) i kosovskih Albanaca koji su manjina u području iz koga dolaze.

⁷ Preporuke KP-a za poboljšanje politike i postupaka za povratak, 24. maj 2006, član 3.

⁸ *Id.*, član 3c.

⁹ UNHCR na Kosovu – Jedinica za zaštitu, juli 2006.

¹⁰ Memorandum UNHCR-a šefu Misije OEBS-a (ŠM) od 22. septembra 2006.

¹¹ Relevantno zakonodavstvo: Uredba UNMIK-a br. 2000/13 o Centralnom matičnom uredu; Administrativno uputstvo UNMIK-a br. 2001/12.

¹² Nacrt od 29. januara 2007.

- Registracija ličnog statusa građana¹³ omogućuje upis najvažnijih činjenica ličnog statusa osoba, kao što su rođenje, brak i smrtne slučajeve, od strane Opštinskih kancelarija matičnih službi (OKMS). Važe administrativne takse koje su odredile skupštine opština. Sve srodne aktivnosti su pod ovlašćenjem Ministarstva javnih službi (MJS). MJS je aprila 2007. potpisao Memorandume o saradnji sa MUP-om s kojim se Odeljenje za lični status građana prenosi sa MJS na MUP. Tokom maja 2007. takva prenos ovlašćenja je završen i MUP sada ima potpunu odgovornost za registraciju ličnog statusa građana. U ovu svrhu unutar MUP-a uspostavljeno je Odeljenje za registraciju i status građana.

Prekid prakse isključivanja iz civilne registracije je složen i težak proces koji zahteva angažovanje i saradnju nekoliko centralnih i opštinskih institucija. Isti zahteva uzimanje u obzir i rešavanje specifične situacije ugroženih pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana na Kosovu koji ne postoje pred zakonom jer nisu obavili civilnu registraciju. Pored toga, potrebno je da institucije i društvo usvoje i sprovedu mere pozitivne radnje radi rešavanja neodržive situacije u kojoj se nalaze ove osobe, kao i da bi se osiguralo utvrđivanje i upis osnovnih činjenica njihovog građanskog i boravišnog statusa.

Ova pozitivna radnja treba da razbije začarani krug isključivanja iz civilne registracije, koji se prenosio kroz generacije, i prekine stanje siromaštva, društvenu marginalizaciju, nizak stepen obrazovanja, zanemarivanje, neobaveštenost, raseljavanje i migraciju, jer oni u stvari održavaju taj začarani krug. Ona treba da bude deo sveobuhvatnije radnje koja se odnosi na druge neželjene pojave i oblike zloupotreba koje se često dešavaju zbog toga što nije obavljena civilna registracija: dečiji rad ili eksploatacija, deca beskućnici, nepohađanje škole, ilegalna i nesigurna ekonomska i stambena situacija, slab pristup infrastrukturi i opštinskim uslugama. Pri tome posebno treba da se uzme obzir ugroženost žena i devojčica Roma, Aškalija i Egipćana, uključujući njihovu ugroženost u pogledu ranih i često neregistrovanih brakova i nepohađanje ili napuštanja škole.

U zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana se veliki broj porođaja i dalje obavlja u kući, u uslovima u kojima se često ugrožava zdravlje i majke i deteta. Štaviše, ovi porođaji se ne prijavljuju zdravstvenim i ustanovama za civilnu registraciju. Neregistrovani porođaji tokom migracije ili raseljavanja u inostranstvu i u zemljama naslednicama bivše Jugoslavije, još više pogoršavaju ovaj problem. Potrebno je obezbediti konkretne mehanizme koji će uzeti u obzir specifičan položaj zajednica Roma, Aškalija i Egipćana i rešiti ga ciljanim aktivnostima centralnih i opštinskih institucija, zasnovanim na međuinstitucionalnoj saradnji sistema za civilnu registraciju, zdravstvenih ustanova i ustanova socijalne zaštite.

¹³ Vođenje matičnih knjiga je trenutno uređeno Zakonom Skupštine Kosova br. 2004/46 o matičnim knjigama, proglašenog Uredbom UNMIK-a 2005/21.

3. Metodologija

U ovom izveštaju sadržani su zaključci intervjua koje su, od 11. decembra 2006. do 15. januara 2007, obavili opštinski timovi OMIK-a u 28 opština, tri pilot opštinske jedinice (POJ) i Gračanici/Gračanicë.¹⁴ Opštinski timovi OMIK-a su intervjuisali nadležne opštinske službenike kako bi procenili njihovu obaveštenost i shvatanje obaveza prema Preporukama KP¹⁵, kao i njihovu spremnost da usvoje fleksibilne postupke za upis podnosilaca zahteva iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. Opštinski timovi su takođe obavili konsultacije sa ostalim relevantnim akterima radi utvrđivanja smetnji, problematičnih pitanja i mogućih dopunskih radnji u vezi sa ovim procesom.

Opštinski timovi su posebno intervjuisali predstavnike opštinskih institucija direktno odgovornih za upis stanovnika sa stalnim prebivalištem - OCCR-a, i ustanova odgovornih za upis ličnog statusa građana - OKMS-a. Kontaktirali su i regionalne bolnice u vezi sa postupcima i uverenjima izdatim radi potvrđivanja rođenja u bolnici, kao dela procesa upisa ličnog statusa građana. Pored toga, intervjuisali su i druge opštinske službenike koji nisu direktno zaduženi za civilnu registraciju već su zaduženi za zajednice - Opštinske kancelarije za zajednice (OKZ), i pitanja povratka - opštinske službenike za povratak (OSP). OT-i su takođe kontaktirali terenske kancelarije UNHCR-a, KPGP-a i lokalne predstavnike UNMIK/OCA. Opštinski timovi OMIK-a nisu direktno kontaktirali zajednice Roma, Aškalija i Egipćana jer je, u okviru pomenute kampanje, KPGP bio direktno odgovoran za približavanje ovim zajednicama i pružanje pomoći oko civilne registracije.

4. Nivo obaveštenosti o Preporukama KP-a koje se odnose na civilnu registraciju Roma, Aškalija i Egipćana

Član 3(c) preporuka KP-a glasi: “priznajući da postoje nerešeni zahtevi za dokumenta za civilnu registraciju, nalaže se opštinama da osiguraju da nerešeni zahtevi za registraciju Roma, Aškalija i Egipćana budu rešeni u sledećih šest meseci. Za ove grupe neće važiti takse za administrativne usluge zbog zakasnelog zahteva.”

Velika većina intervjuisanih službenika OCCR-a, OKMS-a, OKZ-a i OSP-a je navela da nisu dobili Preporuke ili da nisu upoznati sa njihovim sadržajem. Kao što se može videti u tabeli 1, samo jedan službenik OCCR-a¹⁶ (3.7%), pet službenika OKMS-a¹⁷ (16.7%), tri

¹⁴ Videti Dodatak 1 na kraju ovog izveštaja. Gračanica/Gračanicë nije POJ, ali ima neke od upravnih kancelarija i službe koje su predmet ovog izveštaja.

¹⁵ Bez odlaganja obraditi zaostale i nove zahteve pripadnika zajednica RAE i osigurati da ova kategorija podnosilaca zahteva bude izuzeta od plaćanja taksi.

¹⁶ Obiliq/Obilić. Pomenuti službenik je naveo da su UNHCR, UNMIK/OCA i NVO-i opštini obezbedili smernice i pružili pomoć u sprovođenju Preporuka, uz poseban naglasak na kolektivni centar RAE u Plementinë/Plementini.

¹⁷ OKMS u Kaçanik/Kaçaniku, Shtime/Štimlju, Obiliq/Obiliću, Lipjan/Lipljanu i Podujevë /Podujevu.

službenika OKZ-a¹⁸ (12.5%) i četiri OSP-a¹⁹ (15.4%) je reklo da su im pomenute preporuke dostavljene.

Tabela 1: “Jeste li dobili primerak Preporuka KP sa novim postupcima i politikom za povratak”?

Institucija	OCCR		OKMS		OKZ		OKP	
	Odgovor	%	Odgovor	%	Odgovor	%	Odgovor	%
Da	1	3.7	5	16.7	3	12.5	4	15.4
Ne	26	96.3	25	83.3	21	87.5	22	84.6
Suma stavke ⁽¹⁾	27	100	30	100	24	100	26	100
n/d ⁽²⁾	5	/	2	/	8	/	6	/
Ukupno	32	/	32	/	32	/	32	/

Objašnjenje: (1) procenti na ovoj tabeli izračunati su samo uz osvrt na institucije za koje je odgovor dobijen; (2) n/d znači da ili odgovor nije dobijen ili da pitanje nije primenljivo.

Slično tome, samo određen broj ispitanih službenika izjavio je da je upoznat sa sadržajem preporuka: dvoje²⁰ za OCCR (7.1%); šestoro²¹ za OKMS (20%); troje²² za OKZ (11.5%); i četvero²³ za OKP (14.3%).

Tabela 2: “Da li je ispitani službenik znao sadržaj "Preporuka"?”

Institucija	OCCR		OKMS		OKZ		OKP	
	Odgovor	%	Odgovor	%	Odgovor	%	Odgovor	%
Da	2	7.1	6	20	3	11.5	4	14.3
Ne	26	92.9	24	80	23	88.5	24	85.7
Suma stavke ⁽¹⁾	28	100	30	100	26	100	28	100
n/d ⁽²⁾	4	/	2	/	6	/	4	/
Ukupno	32	/	32	/	32	/	32	/

Objašnjenje: (1) Procenti na ovoj tabeli izračunati su samo uz osvrt na institucije za koje je odgovor dobijen; (2) n/d znači da ili odgovor nije dobijen ili da pitanje nije primenljivo.

Međutim, u najmanje dve opštine,²⁴ direktori Odeljenja opšte uprave potvrdili su da su Preporuke bile dostavljene svim opštinskim službama. Pored toga, kao što su potvrdili UNHCR i KPGP, u pet opština u regionu Pejë/Peći, uključujući Gjakovë/Đakovicu²⁵, KPGP je lično dostavio kopije Preporuka OCCR, OKZ i OKP. U regionu Mitrovicë/Mitrovica, UNHCR i KPGP su dostavili kopije Preporuka svim opštinama²⁶,

¹⁸ OKZ-e u Shtime/Štimlju, Obiliq/Obiliću i Skenderaj/Srbici.

¹⁹ OSP u Ferizaj /Uroševcu, Shtime/Štimlju, Obiliq/Obiliću i Vushtrri/Vučitru.

²⁰ Obiliq/Obilić i Mitrovicë/Mitrovica.

²¹ Kamenicë/Kamenica, Shtime/Štimlje, Obiliq/Obilić, Lipjan/Lipljan, Podujevë/Podujevo i Mitrovicë/Mitrovica.

²² Obiliq/Obilić, Shtime/Štimlje i Ferizaj/Uroševac. OSZ iz Ferizaj/Uroševca izjavio je da je znao za Preporuke samo u pogledu civilne registracije RAE.

²³ Ferizaj/Uroševac, Shtime/Štimlje, Obiliq/Obilić i Vushtrri/Vučitru.

²⁴ U Kamenicë/Kamenici, direktor Odeljenja opšte uprave izjavio je da su sve opštinske službe dobile Preporuke. U Štrpcu/Shtërpçë, ovo je potvrdio i KPGP na bazi njihovih kontakata sa direktorom Odeljenja opšte uprave.

²⁵ Pejë/Peć, Gjakovë/Đakovica, Klinë/Klina, Istog/Istok, i Deçan/Dečani.

²⁶ Mitrovicë/Mitrovica, Zvečan/Zvečan, Zubin Potok/Zubin Potok, Leposavić/Leposaviq, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitru. Ovaj izveštaj OMik-a ne sadrži informacije o opštini Zubin Potok/Zubin Potok.

ali su one odbile da ih prime zato što dokumenta nisu imala službeni pečat²⁷. U oba slučaja, činjenica da su Preporuke bile dostavljene od strane spoljne organizacije a ne preko hijerarhijskih kanala PIS, dovela je do toga da ih opštinski službenici nisu ozbiljno shvatili ili su ih čak odbili. Izjava OKMS iz Ferizaj/Uroševca da sledi jedino instrukcije koje izdaje direktor Opšte uprave ilustruje koliko je značajno da se osigura da sva politička dokumenta budu dostavljena preko adekvatnih hijerarhijskih kanala sve dok ne dođu do službenika koji treba da ih sprovede.²⁸

Osim toga, činjenica da Preporuke nisu zakonski obavezujuće, dodatno doprinosi tome da službenici koji treba da ih sprovede reaguju sa nepoštovanjem²⁹. U Klinë/Klini, ispitani službenici OCCR i OKMS, izjavili su da oni samo slede važeće zakone. Ovo potvrđuje tezu da je potrebno da PIS izdaju posebna uputstva koja će definisati svaku posebnu meru, inicijativu ili kampanju u skladu sa važećim zakonom. Ova uputstva treba da definišu korake koji treba da se slede prilikom sprovođenja mera u određenim okolnostima, za dobrobit određene ciljne grupe i u okviru predviđenog vremenskog roka.

Centralne PIS odgovorni su da osiguraju da se njihovi politički dokumenti na adekvatan način dostave svi službama javne uprave, uključujući tu i opštine.

U ovom slučaju, ogromna većina ispitanih opštinskih službenika izjavili su da nisu znali za bilo kakvu politiku centralnih PIS koja je imala za cilj da olakša civilnu registraciju pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. Ovo se dešava uprkos činjenici da su Preporuke eksplicitno priložene u Izmenjenom priručniku UNMIK-a/PIS-a o održivom povratku.³⁰ Širom Kosova predsednici Skupština opština (PSO) predsedavaju Opštinskim radnim grupama za povratak (ORG), čije postupke propisuje ovaj Priručnik. Glavni izvršni službenici (GIS) i članovi Odbora direktora (OD) učestvuju u ovim ORG i, prema tome, od njih se očekuje da uruče Priručnik i svu drugu relevantnu dokumentaciju opštinske radne grupe njihovim odeljenjima.

Implementacija svake preporuke, naročito kada su za to potrebne privremene izuzetne mere, koje nisu strogo predviđene po zakonu, može se osigurati samo ako centralne PIS izdaju jasna pisana uputstva i dostave ih svim relevantnim opštinskim institucijama. U idealnom slučaju, ovakva uputstva treba da sadrže jasne procedure i da odrede ko je odgovoran za obezbeđenje lakšeg pristupa civilnoj registraciji pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana tokom određenog perioda vremena. Nažalost, usvajanje ovakvih uputstava centralnih PIS još uvek nije izvršeno u slučaju civilne registracije Roma, Aškalija i Egipćana. Jedan od ispitanih službenika,³¹ za koga je utvrđeno da je bio dobro upoznat sa Preporukama, istakao je da je njihova implementacija išla teško zato

²⁷ Informacije saopštene OT OMiK-a u Mitrovicë/Mitrovici.

²⁸ Tokom razgovora sa OT OMiK-a u Pejë/Peći, Klinë/Klini, Gjakovë/Đakovici, UNHCR i KPGP su potvrdili da je, u slučaju civilne registracije Roma, Aškalija i Egipćana, činjenica da Preporuke nisu došle direktno od nadležnih organa uticala na njihovo zanemarivanje od strane prijemnih institucija.

²⁹ Ova analiza potvrđena je u razgovorima između OT OMiK-a u Gjakovë/Đakovici i Klinë/Klini sa UNHCR i KPGP.

³⁰ Preporuke su priložene na strani 43 Priručnika. Priručnik se može dobiti na svim zvaničnim jezicima i na engleskom jeziku.

³¹ OKMS u Podujevë/Podujevu.

što one nisu bile konkretne i nisu jasno definisale mere i dodelile nadležnosti. Istovremeno, registracija podnosilaca zahteva Roma, Aškalija i Egipćana išla je teže zbog toga što većina njih nisu imali dokumenta i isto tako zbog čestih slučajeva nepismenosti, a bilo je nekih slučajeva da podnosioci zahteva nisu znali čak ni datum svog rođenja.

5. Takse za civilnu registraciju

5.1. Troškovi i pristupačnost opštinskih taksi

Važeći zakon na Kosovu daje Skupštinama opština ovlašćenja da odrede nivo i vrstu taksi za njihove službe za upis ličnog statusa građana.³² Ovo je dovelo do velikih razlika između administrativnih taksi koje naplaćuju razne opštine. Zbog toga, građani raznih opština moraju da plaćaju različite takse za iste vrste usluga. Na bazi informacija koje su prikupili OT OMiK-a, takse za izdavanje izvoda iz matične knjige rođenih³³ variraju od 0.50 do 2.00 €. Razlike su čak još veće za druge vrste uverenja o ličnom statusu građana kao što je prikazano na tabeli 3 dole.

Tabela 3: Opštinske takse koje se naplaćuju za izdavanje raznih uverenja o ličnom statusu građana.

Uverenja	Raspon cena * (€)	Maksimalna razlika u ceni * (€)	Maksimalna razlika u ceni %
Brak	0.50 – 10.00	9.50	1900%
Izmene u uverenju	0.50 – 10.00	9.50	1900%
Bračno stanje	1.00 – 10.00	9.00	900%
Zamena na bazi arhive matičnih knjiga	0 (i 0.50) – 8.00	(7.50)	(1500%)
Rešenje za dozvolu upisa rođenja u matične knjige	0 (i 0.50) – 6.00	(5.50)	(1100%)
Smrtovnica	0.50 – 5.00	4.50	900%
Dokaz da je osoba živa	1.00 – 10.00	9.00	900%
Izjava svedoka	0 (i 0.50) – 2.50	(2.00)	(400%)
Priznavanje očinstva	0 (i 1.00) – 5.00	(4.00)	(400%)

Iako su one uvedene u skladu sa zakonom, u nekim slučajevima razlike u cenama između opštinskih taksi dostigle su preterane razmere³⁴, i dovele su građane nekih opština u jako nepovoljan položaj. Svaka ovakva preterana razlika u naplati opštinskih taksi *vis a vis* suštinskih prava može potencijalno dovesti do nekog vida indirektno diskriminacije.³⁵

³² U skladu sa članom 4.12 Zakona Skupštine Kosova br. 2004/46 o matičnim knjigama, proglašenog Uredbom UNMIK-a br. 2005/21: “Vrsta i visina administrativnih taksi za upis činjeničnog stanja biće definisane od strane skupština opština shodno ovom Zakonu”.

³³ Prizren i Mamuša/Mamushë/Mamuša imaju najniže takse - 0.5 €. Dvadeset opština naplaćuju taksu od 1 €. U dve opštine (Gjilan/Gnjilanu i Dečan/Dečanima) i jednoj POJ (Juniku) taksa iznosi 1.5 €. Najveće takse naplaćuju se u Skenderaj/Srbici i Istog/Istoku - 2 €. Iako se čini da je ovo mala novčana razlika, raspon između najveće i najniže takse iznosi 300%.

³⁴ Spisak taksi za ove usluge prema opštinama nalazi se u Aneksu 2 na kraju izveštaja.

³⁵ U skladu sa Zakonom SK br. 2004/3 protiv diskriminacije (ZPD), koji je proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2004/32: “Smatraće se da je došlo do indirektno diskriminacije ako bi očigledno neutralna odredba, kriterijum ili praksa doveli neku osobu, na bazi jednog ili više osnova navedenih u članu 2(a), u posebno

Cilj ovih taksi je očigledno legitiman. Međutim, sredstva za ostvarenje ovog cilja mogu se smatrati neprikladnim, nepotrebnim i nesrazmernim u slučajevima u kojima određene opštine naplaćuju takse građanima koje su četiri do dvadeset puta veće od najnižih taksi koje naplaćuju druge opštine za iste usluge o ličnom statusu građana.

Zdravstvena ustanova u kojoj se rodi beba nadležna je da obavesti o ovoj činjenici relevantni OKMS i da roditeljima izda uverenje o rođenju deteta u toj bolnici. Oba ova dokumenta neophodna su za registraciju novorođene bebe u matičnoj knjizi građana. Generalno, regionalne bolnice ili opštinske akušerske klinike ne naplaćuju takse za izdavanje uverenja kojim se potvrđuje rođenje u bolnici/klinici. Istovremeno, u nekim opštinama je potrebno da se plati deo troškova koji iznose od 1.00³⁶ do 1.50³⁷, 2.50³⁸ pa i 5.00 €³⁹. Uz nekoliko izuzetaka⁴⁰, regionalne bolnice ili opštinske akušerske klinike ne naplaćuju takse za otpusne liste iz bolnice. Maksimalne razlike u ceni kreću se od 200% za otpusne liste iz bolnice do 400% za plaćanje dela troškova za izdavanje uverenja o rođenju deteta u bolnici.

Tabela 4: Bolnički troškovi za uverenja koja su potrebna za lični status građana.

Uverenja	Raspon cena (€)	Maksimalna razlika u ceni u €	Maksimalna razlika u ceni u %
Otpusna lista iz bolnice	0 (1.00) – 3.00	(2.00)	(200%)
Plaćanje dela troškova za izdavanje Uverenja da je dotično lice rođeno u bolnici	0 (i 1.00) – 5.00	(4.00)	(400%)

Što se tiče civilne registracije stanovnika sa stalnim prebivalištem, samo je izdavanje ličnih karata besplatno. Inače, takse od 15 do 20 € naplaćuju se za zamenu izgubljene ili oštećene lične karte (15 €), zamenu fotografije (20 €), ili ispravku podataka (20 €). Za izdavanje putnih isprava naplaćuju se visoke takse za podnošenje zahteva, obnovu, duplikat, zamenu fotografije, ispravke podataka, zamene u slučaju gubitka ili oštećenja (31 € u svim slučajevima), i za produženje (15 €).⁴¹

nepovoljan položaj u poređenju sa drugim osobama, osim ako ta odredba, kriterijum ili praksa nisu objektivno opravdani legitimnim ciljem a sredstva za ostvarenje tog cilja su prikladna i neophodna” (član 3, b). Shodno principu “jednakog postupanja” ZPD zabranjuje sve oblike direktne ili indirektno diskriminacije “bilo koje osobe(a), po osnovu pola, roda, starosti, bračnog stanja, jezika, duševne ili fizičke ograničenosti, seksualnog opredeljenja, političke pripadnosti ili ubeđenja, etničkog porekla, nacionalnosti, religije ili vere, rase, društvenog porekla, imovine, rođenja ili bilo kog drugog statusa” (čl. 2, tačka a).

³⁶ Viti/Vitina, Obiliq/Obilić, Fushë Kosovë/Kosovo Polje i Prishtinë/Priština.

³⁷ Istog/Istok.

³⁸ Zvečan/Zvečan i Leposaviq/Leposavić.

³⁹ Kamenicë/Kamenica, Podujevë/Podujevo, Skenderaj/Srbica i Vushtri/Vučitrn.

⁴⁰ Izuzeci o kojima su izvestili OT OMiK-a obuhvataju Regionalnu bolnicu u Gjilan/Gnjilanu (3 €) i akušerske klinike u Shtime/Štimlju i Viti/Vitini (1 €).

⁴¹ Informacije je OT OMiK-a dostavio OCCR iz Obiliq/Obilića.

5.2. Oslobođanje od plaćanja opštinskih taksi

Što se tiče oslobođanja od plaćanja opštinskih taksi za registraciju ličnog statusa građana primena ovih mera veoma se razlikuje među opštinama. U dvadeset tri⁴² (76.7%) OKMS postoje izuzeća za razne kategorije lica, dok u ostalih sedam⁴³ (23.3%) ne važe nikakvi izuzeci.

Tabela 5: Izuzeci od plaćanja taksi koje primenjuju OKMS

Grupe korisnika	Broj OKMS	%
Korisnici sistema socijalne pomoći	19	63.3
Porodice palih boraca	12	40
Ratni invalidi	8	26.7
Rome, Aškalije i Egipćani ⁽⁴⁾	5	16.7
Studenti	3	10
Penzioneri/starija lica	2	9
LI ⁽³⁾	2	9
Manjine	1	3.3
Deca	1	3.3
Žene u drugom stanju	1	3.3
Niko	7	23.3
Suma stavke ⁽¹⁾	30	100
n/d ⁽²⁾	2	/
Ukupno	32	/

Objašnjenje: (1) Procenti na ovoj tabeli izračunati su samo za one institucije za koje su ovi podaci nađeni; (2) n/d znači da ili odgovor nije dat ili pitanje nije bilo primenljivo; (3) Navodno, u Shtime/Štimlju, pravo na izuzeće imaju samo ona LI koja su i članovi NVO Handikos; (4) Pored OKMS u Shtime/Štimlju, Lipjan/Lipljanu, Podujevë/Podujevo, Mitrovicë/Mitrovici, i Zvečan/Zvečan takođe ima paralelne strukture OKMS koje se nalaze u Mitrovicë/Severnoj Mitrovici i gde su od ovih taksi izuzeti Romi, Aškalije i Egipćani.

Samo pet OKMS⁴⁴ (16.7%) izjavili su da su pripadnici zajednica Roma, Aškalija i Egipćana izuzeti od plaćanja ovih taksi, kako se traži u Preporukama KP. Službenici drugih OKMS⁴⁵ izjavili su da su pripadnici manjinskih zajednica izuzeti od plaćanja ovih taksi. Ispada da su pripadnici zajednica Roma, Aškalija i Egipćana izuzeti u šest od 30 opština (20% svih opština). Primena ovih izuzeća u pojedinim slučajevima može u izvesnoj meri biti predmet diskrecionog prava kada opštinski organi moraju da odluče da li određeni podnosilac zahteva ima pravo na izuzeće po osnovu pripadnosti

⁴² Gračanica/Gračanicë, POJ Han i Elezit/Đeneral Janković i 22 opštine: Ferizaj/Uroševac, Gjilan/Gnjilane, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Shtime/Štimlje, Shtërpecë/Štrpce, Viti/Vitina, Malishevë/Mališevo, Rahovec/Orahovac, Suharekë/Suva Reka, Deçan/Deçane, Istog/Istok, Klinë/Klina, Pejë/Peć, Lipjan/Lipljan, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Mitrovicë/Mitrovica, Skenderaj/Srbica, Zvečan/Zvečan, Vushtrri/Vučitrn.

⁴³ Novobërdë/Novo Brdo (iako je opštinski tim svestan odluke glavnog izvršnog službenika o izuzimanju pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana od plaćanja opštinskih taksi), Prizren (navodno na osnovu uputstava centralnog nivoa), Gjakovë/Đakovica (nova primena; dok su razne prethodne kategorije bile izuzete), Obiliq/Obilić (jer su važeće takse niske), Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Leposavić/Leposaviq (na osnovu zakonskih propisa Republike Srbije) i pilot opština Mamuša/Mamushë/Mamuša.

⁴⁴ Shtime/Štimlje, Lipjan/Lipljan, Podujevë/Podujevo, Mitrovicë/Mitrovica, Zvečan/Zvečan. Takođe paralelne opštinske matične službe u Mitrovicë/Mitrovici primenjuju takvo izuzimanje pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana.

⁴⁵ Viti/Vitina. Ovo bi takođe trebalo da uključi pripadnike zajednica Roma Aškalija i Egipćana.

njegovoj/njenoj zajednici. Raspoloživost i pristupačnost adekvatnih javnih informacija o kategorijama koje su izuzete od plaćanja taksi, o kriterijumima i postupcima za izuzeće mogu doprineti da se umanju ovakva dvosmislenost.

U tri opštine, činjenica da su pripadnici zajednica Roma, Aškalija i Egipćana bili izuzeti od plaćanja taksi za lični status građana bila je rezultat neposrednog verbalnog dogovora⁴⁶ ili Memoranduma o saradnji⁴⁷ (MS) između KPGP i opštine. OKMS u Lipjan/Lipljanu primenjuje ove izuzetke samo kada podnosiocu zahteva pomaže KPGP, i izvestili su da su na ovaj način u 2006. g. petnaest Roma, Aškalija i Egipćana bili oslobođeni od plaćanja taksi za registraciju ličnog statusa. U druge dve opštine⁴⁸ službenici OKMS izjavili su da su većina podnosilaca zahteva pripadnika Roma, Aškalija i Egipćana izuzeti od plaćanja ovih taksi zbog njihovog teškog materijalnog stanja, verovatno da to znači da su oni upisani kao korisnici socijalne pomoći. Prema tome, čini se da na promenu načina rada opštinskih službi veći uticaj mogu imati lokalna praksa i neposredni dogovori sa nadležnim opštinskim službenicima nego jedinstvena politika sa centralnog nivoa.

Devetnaest⁴⁹ (63.3%) OKMS izjavili su da oni obično izuzimaju sve korisnike sistema socijalne pomoći koji su registrovani pri opštinskim Centrima za socijalni rad (CSR). Većinom na bazi odluka SO, sledeće kategorije takođe su izuzete u raznim opštinama:

- Porodice palih boraca (koje su najverovatnije porodice kosovskih Albanaca) u dvanaest⁵⁰ (40%) slučajeva;
- ratni invalidi i njihove porodice u osam⁵¹ (26.7%) slučajeva;
- studenti u tri⁵² (10%) slučajeva;
- deca⁵³, lica sa invaliditetom (LI)⁵⁴, penzioneri⁵⁵, udovice palih boraca koje su glave porodica⁵⁶ i ratni veterani⁵⁷ u dva (6.7%) slučajeva;
- žene u drugom stanju⁵⁸, manjine,⁵⁹ i drugi ljudi u teškom položaju⁶⁰ u jednom (3.3%) slučaju.

⁴⁶ Mitrovicë/Mitrovica i Zvečan/Zvečan.

⁴⁷ Lipjan/Lipljan.

⁴⁸ Shtime/Štimlje i Podujevë/Podujevo.

⁴⁹ Ferizaj/Uroševac, Gjilan/Gnjilane, Kaçanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Shtime/Štimlje, Shtërpçë/Štrpce, Viti/Vitina, Malishevë/Mališevo, Rahovec/Orahovac, Suharekë/Suva Reka, Deçan/Deçane, Istog/Istok, Klinë/Klina, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, i POJ Han i Elezit/Đeneral Janković.

⁵⁰ Gjilan/Gnjilane, Kaçanik/Kaçanik, Shtime/Štimlje, Rahovec/Orahovac, Suharekë/Suva Reka, Deçan/Deçane, Istog/Istok, Pejë/Peć, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Vushtrri/Vučitrn i POJ Han i Elezit/Đeneral Janković.

⁵¹ Gjilan/Gnjilane, Kaçanik/Kaçanik, Shtime/Štimlje, Rahovec/Orahovac, Istog/Istok, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn i POJ Han i Elezit/Đeneral Janković.

⁵² Gjilan/Gnjilane, Suharekë/Suva Reka i Istog/Istok.

⁵³ Gjilan/Gnjilane i Suharekë/Suva Reka.

⁵⁴ Istog/Istok i Shtime/Štimlje (mada je u ovom slučaju ograničeno samo za ona LI koji su članovi NVO Handikos).

⁵⁵ Istog/Istok i Gračanica/Gračanicë.

⁵⁶ Podujevë/Podujevo i Prishtinë/Priština.

⁵⁷ Deçan/Deçane i Klinë/Klina.

⁵⁸ Gračanica/Gračanicë.

⁵⁹ Viti/Vitina. Ovde treba da su takođe obuhvaćeni pripadnici zajednica RAE.

6. Opštinske inicijative za olakšavanje civilne registracije Roma, Aškalijske i Egipćana

6.1. Mere za olakšavanje

Član 6.1 zakona Skupštine Kosova protiv diskriminacije (ZPD)⁶¹ utvrđuje da “u cilju obezbeđivanja potpune ravnopravnosti u praksi, mera sprečavanja ili kompenzovanja nepovoljnosti” u vezi sa jednim ili više osnova zabranjene diskriminacije⁶² “ne smatraju se diskriminatornim, s tim da su one u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava”.⁶³ ZPD definiše takve mere kao “pozitivnu akciju”. Pored toga, Okvirna konvencija Saveta Evrope (SE) o nacionalnim manjinama je direktno primenjiva na Kosovu⁶⁴ i traži da države i institucije koje su obavezane konvencijom “...usvoje, gde je neophodno, adekvatne mere radi promovisanja, u svim oblastima ekonomskog, društvenog, političkog i kulturnog života, pune i stvarne ravnopravnosti između osoba koje pripadaju nacionalnim manjinama i onih koji pripadaju većini” i “uzmu u obzir uslove u kojima se nalaze osobe koje pripadaju nacionalnim manjinama”.⁶⁵ U tom smislu, preporuke KPM-a su stvorile opšti politički okvir unutar kojeg bi opštine mogle da preduzmu adekvatne mere ili pozitivne akcije da obezbede vršenje civilne registracije neregistrovanih osoba koje pripadaju zajednicama Roma, Aškalijske i Egipćana, uzimajući u obzir njihove specifične životne uslove.

Tabela 6: “Da li institucija preduzima bilo kakve specifične inicijative/mere da olakša upis u matične knjige i izdavanje dokumenata/uverenja pripadnicima romske, aškalijske i egipćanske zajednice?”

	OKMS	OCCR	Opštine/ POJ ³	% ⁽¹⁾
Da	5 (17%)	5 (18%)	18	(58%)
Ne	25(83%)	23 (82%)	13	(42%)
Suma stavke	30(100%)	28(100%)	31	(100%)
n/d ⁽²⁾	2	4	1	/
Ukupno	<u>32</u>	<u>32</u>	<u>32</u>	/

Objašnjenje: (1) procenti u ovoj tabeli se odnose isključivo na institucije koje su dale odgovor; (2) N/d označava da nema odgovora ili da pitanje nije bilo odgovarajuće; (3) ova kolona odražava odgovore OCCR, OKMS, OKZ, OKP, UNHCR, KPGP i UNMIK/OCA.

⁶⁰ Viti/Vitina.

⁶¹ Zakon Skupštine Kosova br. 2004/3 protiv diskriminacije (ZPD), proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2004/32.

⁶² ZPD zabranjuje sve oblike direktne ili indirektno diskriminacije “protiv bilo koje osobe ili osoba, na osnovu pola, starosti, bračnog statusa, jezika, invaliditeta, seksualne orijentacije, političke pripadnosti ili opredeljenja, etničkog porekla, nacionalnosti, religije ili verovanja, rase, društvenog porekla, imovinskog stanja, rođenja ili bilo kojeg drugog statusa” (čl. 2, pod tačkom a).

⁶³ “U cilju obezbeđivanja potpune ravnopravnosti u praksi, mere sprečavanja ili kompenzovanja nepovoljnosti u vezi sa jednom ili više osnova kao što su oni navedeni u članu 2(a), ne smatraju se diskriminatornim, s tim da su u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava” (ZPD, član 6.1, afirmativne mere).

⁶⁴ Shodno poglavlju 3.2 Uredbe UNMIK-a br. 2001/9 o Ustavnom okviru za privremene institucije samoupravljanja na Kosovu: “Privremene institucije samouprave će nadgledati i obezbeđivati međunarodno priznata ljudska prava i osnovne slobode, uključujući i ona prava i slobode utvrđene u: (...) (h) Okvirnoj konvenciji Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina”.

⁶⁵ FCNM (Okvirna konvencija Saveta Evrope za zaštitu nacionalnih manjina), član 4.2.

Kako pokazuje tabela 6, samo pet OKMS-a (17%) i pet OCCR-a (18%) je izvestilo da su preduzimali mere za olakšavanje civilne registracije Roma, Aškalija i Egipćana koji su za to podneli zahteve.

Ovo potvrđuje da većina službenika ne poznaje u potpunosti preporuke Kabineta premijera. To isto tako potvrđuje potrebu da se obezbedi da oni dobiju uputstva o svojoj važnoj ulozi u rešavanju preostalih slučajeva civilne registracije gde preovlađuju zajednice Roma, Aškalija i Egipćana, što treba da bude prioritet. Jednostavno sprovođenje postojećih procedura i zakona može da bude nedovoljno u slučaju lica bez dokumenata koja u stvari nisu prepoznata kao lica pred zakonom. Ovi službenici bi barem trebalo da budu svesnih svojih dužnosti da pružaju informacije i da olakšavaju registraciju preostalih podnosilaca zahteva i da identifikuju lica kojima je civilna registracija potrebna, uključujući u svoje dužnosti i terenske posete sa ciljem da se dopre do tih ljudi.

Kada se razmatraju odgovori OSZ-a, OSP-a i predstavnika UNHCR-a, CRPK-a i OCA UNMIK-a, ispada da je 18 (58%) opština⁶⁶ preduzelo mere olakšavanja, različitog značaja i uticaja.

Uprkos nekim značajnim izuzecima, suviše često se dešavalo da inicijative ne budu sistematične, ili da su preduzimate *ad hoc* ili kao reakcija na nešto, kao odgovor na inicijative spoljnih učesnika. Postoje takođe slučajevi u kojima pristup ili odgovori različitih opštinskih institucija stoje u međusobnoj suprotnosti.

U Obiliću/Obiliq su OKMS, OCCR i OKZ uspostavili funkcionalnu međusobnu saradnju na osnovu redovnih aktivnosti na dopiranjima do stanovništva, naročito u skladu sa potrebama ciljnih zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. OKMS i OCCR su oformili mobilni tim koji izvodi terenske posete i registraciju na licu mesta, naročito za Rome, Aškalije i Egipćane smeštene u kolektivnom centru u selu Plementina/Plementinë. U 2004. i 2005. godini, OCCR je putem letaka i postera sprovodio kampanje za obaveštavanje javnosti u kojima je promovisan pristup njihovim službama. OKZ ima dva službenika koji su posebno određeni za zajednice Roma, Aškalija i Egipćana i za njihovu registraciju. Prvi službenik posećuje naselja Roma, Aškalija i Egipćana dva puta mesečno i aktivno podstiče tamošnje stanovnike da se registruju. Drugi je raspoređen u OKMS i pomaže Romima, Aškalijama i Egipćanima koji su podneli zahteve da prođu kroz relevantne procedure, uključujući i identifikaciju svedoka radi ustanovljavanja činjenica u vezi sa njihovim identitetom. Najbolja ovakva iskustva se primenjuju zahvaljujući dodeljivanju posebnih ljudskih (određeni službenici) i novčanih resursa (plate, vozila, budžetska sredstva za inicijative javnog informisanja).

⁶⁶ Shtime/Štimlje, Lipjan/Lipljan, Podujevë/Podujevo, Mitrovicë/Mitrovica, Zvečan/Zvečan, Viti/Vitina, Ferizaj/Uroševac, Kamenicë/Kamenica, Rahovec/Orahovac, Suharekë/Suva Reka, Prizren, Kaçanik/Kaçanik, Gjakovë/Đakovica, Pejë/Peć, Istog/Istok, Obiliq/Obilić, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Vushtrri/Vučitrn. Drugih 13 opština ne primenjuju mere olakšavanja: Gjilan/Gnjilane, Han i Elezit / Đeneral Janković, Novo Brdo/Novobërdë, Štrpce/Shtërpçë, Viti/Vitina, Malishevë/Mališevo, Mamuşa/Mamushë/Mamuša, Deçan/Dečani, Junik, Klinë/Klina, Prishtinë/Priština, Skenderaj/Srbica, Leposavić/Leposaviq.

Oslobađanje od plaćanja taksi

Opštinske kancelarije matične službe (OKMS) u mestima Shtime/Štimlje, Lipjan/Lipljan, Podujevë/Podujevo, Mitrovicë/Mitrovica, Zvečan/Zvečan i Novobërdë/Novo Brdo oslobodile su pripadnike zajednica Roma, Aškalija i Egipćana od obaveze plaćanja administrativnih taksi, barem u slučajevima kada im OKMS pomaže pri podnošenju njihovih prijava. U Vitini/Viti, OKMS tvrdi da oslobađa sve pripadnike manjinskih zajednica od ovih taksi. Od slučaja do slučaja, OKMS u Kosovu Polju/Fushë Kosovë izuzima Rome, Aškalije i Egipćane od plaćanja taksi. Moguće je da se ova vrsta fleksibilnosti primenjuje za podnosiocima prijava čije je siromaštvo očigledno. U Novom Brdu/Novobërdë, iako izgleda da postoji odluka glavnog izvršnog službenika (GIS) koja izuzima lica koja pripadaju zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana, tu odluku OKMS ne primenjuje.

Mobilni timovi za registraciju na licu mesta

OCCR i OKMS u Obiliću/Obiliq i OKMS u Shtime/Štimlju⁶⁷ koriste mobilne timove i sprovode aktivnosti registracije na licu mesta. Ostale opštine imaju mobilne timove za dopiranje do svojih stanovnika na terenu koji bi mogli biti upotrebljeni u ovu svrhu, kako je opisano dalje u ovom izveštaju.

Dosezanje, proaktivna distribucija informacija i obrasci za prijavu

Opštinske kancelarije za zajednice (OKZ) u Obiliq/Obiliću i Lipjan/Lipljanu imaju službenike za vezu sa Romima, Aškalijama i Egipćanima koji redovno posećuju naselja Roma, Aškalija i Egipćana i proaktivno ih podstiču da se registruju. U Lipljanu/Lipjan OKZ su takođe pomagale CRPK i UNHCR-u u njihovim aktivnostima na dosezanju i registraciji, uključujući i distribuciju obrazaca za prijavljivanje predstavnicima sela.⁶⁸ Ovo je za rezultat imalo registraciju 30 do tada neregistrovanih osoba. U Podujevu/Podujevë, OKMS je odredila jednog od svojih zaposlenih da redovno posećuje naselja Roma, Aškalija i Egipćana kako bi informisao neregistrovana lica i promovisao njihovo pristupanje procesu registracije ličnog statusa. U prizrenskoj zoni odgovornosti, UNHCR i KPGP održali su okrugle stolove sa relevantnim akterima u svim opštinama. U Suvoj Reci/Suharekë, ICMC⁶⁹, agencija kojom upravljaju CRPK i UNHCR, uključila je OKMS i OCCR u niz sastanaka sa vođama zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, gde su im pružali informacije u pogledu procesa civilne registracije i kriterijuma za pravo na registraciju. U Uroševcu/Ferizaj OKZ je pripomogla aktivnostima UNCHR-a i CRPK-a da povećaju znanje o civilnom registrowanju među odnosnim zajednicama kroz svoje pod-kancelarije locirane u naseljima Roma, Aškalija i Egipćana. U Vučitrnu/Vushtri, prema UNHCR-u, opština koristi terenske posete Opštinske radne grupe za povratak (ORG) da bi rešavala pitanja koja se odnose na civilnu registraciju Roma, Aškalija i Egipćana. U Gjakovë/Đakovici KPGP je sproveo proces civilne registracije, dok su

⁶⁷ Mobilni tim naročito posećuje tri sela naseljena zajednicama Roma i Aškalija: Gjurkoc/Đurkovce, Vojnoc/Vojinovce, Muzeqinë/Mužicane.

⁶⁸ Naročito u mestima Gadime e Ulët/Donje Gadimlje i Dobrajë e Vogël/Mala Dobranja.

⁶⁹ Međunarodna katolička komisija za migracije (International Catholic Migration Commission).

švajcarski Caritas i GTZ⁷⁰ pružili pomoć registrovanim licima da se prijave za dobijanje socijalne pomoći.

Kampanje za podizanje svesti

U 2004. i 2005. godini u Obiliću/Obiliq, OCCR je, putem letaka i postera, sproveo kampanju podizanja javne svesti promovišući pristup svojim službama. U Podujevu/Podujevë je OKP pomogao kampanju koju je sproveo opština u saradnji sa liderima zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. Kako kažu izveštaji, zajednice Roma, Aškalija i Egipćana koje su bile obuhvaćene kampanjom odgovorile su pozitivno na nju i organizovano su se registrovali. Više od 100 podnosioca zahteva Roma, Aškalija i Egipćana dobilo je izvode iz matične knjige rođenih, što im omogućava da se registruju kao stalni stanovnici i da dobiju lične isprave. U Ferizaj/Uroševcu je OKZ pomogao kampanju UNHCR-a i PGPK-a putem svojih pod-kancelarija u naseljima Roma, Aškalija i Egipćana. U Vučitrnu/Vushtrri OCCR je u 2000. i 2004. godini sproveo dve ciljane kampanje informisanja putem mobilnih timova⁷¹. Iako od tada nije bilo posebnih kampanja za informisanje, opština koristi terenske posete ORG za povratak da bi rešavala pitanja koja se odnose na civilnu registraciju Roma, Aškalija i Egipćana. U Lipljanu/Lipjan, OCCR je poslednje aktivnosti na dopiranje do ljudi imao u 2002. i 2003. godini. U Prizrenu su OKZ i OKP učestvovali u raznim inicijativama organizovanim od strane lokalne nevladine organizacije "Inicijativa 6" radi podizanja svesti o civilnoj registraciji u naseljima Roma, Aškalija i Egipćana. U Štimlju/Shtime je OKZ takođe ponudio podršku aktivnostima informisanja koje je realizovao PGPK u okviru svoje kampanje civilnog registrovanja.

Saradnja sa vođama zajednica/službenicima za vezu/službenicima za zajednice Roma, Aškalija i Egipćana

U Obiliću/Obiliq, OKZ ima dva službenika posebno određena za zajednice Roma, Aškalija i Egipćana i za njihovu registraciju. U Podujevu/Podujevë, OKMS je odredio jednog svog službenika da posećuje naselja Roma, Aškalija i Egipćana, a opština i OSP saraduju sa liderima zajednica RAE. U Lipljanu/Lipjan OKZ ima službenika za vezu sa zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana koji sprovodi aktivnosti na njihovom informisanju.

Pomoć u postupcima i identifikaciji svedoka

Jedan od službenika OKZ u Obiliću/Obiliq je postavljen direktno u OKMS i pomaže podnosiocima prijave da obave procedure u vezi sa svojim ličnim statusom. OKZ takođe pripomaže OCCR-u i OKMS-u kod identifikacije svedoka radi ustanovljavanja činjenica u vezi sa identitetom Roma, Aškalija i Egipćana koji podnose zahteve, a nemaju nikakve lične dokumente.

⁷⁰ Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit, zatvorena kompanija sa ograničenim odgovornostima Vlade Savezne Republike Nemačke i koja radi na međunarodnoj saradnji za održivi razvoj.

⁷¹ Nakon konflikta, mobilni timovi OCCR-a su otišli do zajednica RAE, prikupili prijave i zatim su isporučili izdate lične karte. Opština je ovu inicijativu preuzela na svoju ruku. Isto tako, nakon nereda u martu 2004. godine, centralni PIS su zatražili od OCCR-a da odradi još jednu rundu terenskih poseta kako bi podelili lične karte osobama koje su ostale bez njih tokom ovih događaja.

Pomoć pri transportu i pod-kancelarije u naseljima Roma, Aškalija i Egipćana

OKZ u Uroševcu/Ferizaj obezbeđuje transport za pripadnike zajednica Roma, Aškalija i Egipćana koji ne mogu da sebi priušte transport ili nisu u stanju da putuju do OKMS-a ili OCCR-a. OKZ takođe ima i pod-kancelarije u naseljima Roma, Aškalija i Egipćana, što se pokazalo kao koristan sistem za podršku kampanji civilnog registrovanja Roma, Aškalija i Egipćana.

MS sa KPGP i reakcija na aktivnosti registracije

U Orahovcu/Rahovec su UNHCR i KPGP rekli da je opština pokazala podršku njihovoj kampanji za civilnu registraciju. U Uroševcu/Ferizaj su UNHCR i KPGP pohvalili OKMS na njihovoj dobroj volji da reše brojne komplikovane slučajeve civilne registracije. U Kamenici/Kamenicë, OCCR je navodno započeo izvršenje MS-a potpisanog između KPGP-a i opštine, ali je OKMS čekao na dalja uputstva PIS-a pre nego što to učini. U Istoku/Istog, opština i KPGP su bili u postupku ugovaranja takvog MS-a. Nakon završetka ogledne vežbe po kojoj je sačinjen ovaj izveštaj, 16. februara 2007, KPGP je objavio da su potpisani MS-i u vezi sa kampanjom za registraciju Roma, Aškalija i Egipćana sa jedanaest opština: Viti/Vitina, Gjakovë/Đakovica, Gjilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, Lipjan/Lipljan, Obiliq/Obilić, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Pejë/Peć i Shtime/Štimlje. KPGP kaže da su, nakon potpisivanja ovih MS-a, sve opštine prihvatile fleksibilniji pristup i da primenjuju izuzimanje od obaveze plaćanja administrativnih taksi za sve slučajeve koje im KPGP podnese. Ako se ovo potvrdi kao tačno, to će pokazati da je sve veći broj opština započeo sa preduzimanjem značajnih mera na olakšavanju civilne registracije pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana: pismeni dogovor sa implementacionim partnerom u kampanji civilne registracije; izuzimanje od obaveze plaćanja administrativnih taksi i fleksibilniji pristup, kako je i traženo Preporukama.

Pomoć pri registraciji za lica vraćena iz inostranstva

U Orahovcu/Rahovec, OSP je podržao civilno registrovanje porodica Roma, Aškalija i Egipćana koje su u opštinu vraćene iz inostranstva. U Peći/Pejë UNMIK/OCA je potvrdio da su OKZ, OSP, OKMS i OCCR pružili značajnu podršku porodicama Roma, Aškalija i Egipćana koje su se nedavno vratile u opštinu. OCCR je brzo završio njihovu registraciju kao stalnih stanovnika.

Nedovoljna podrška kampanji za civilno registrovanje Roma, Aškalija i Egipćana

U nekim opštinama, kampanja civilne registracije još uvek nije dobila dovoljnu podršku. U Novom Brdu/Novobërdë OKMS navodno nije sproveo odluku glavnog izvršnog službenika kojom se prijavljeni Romi, Aškalije i Egipćani izuzimaju od obaveze plaćanja administrativnih taksi. OCCR u Đakovici/Gjakovë kaže da bi o bilo kakvoj specijalnoj meri trebalo da se odluči od strane centralnih organa PIS-a i da OKMS smatra da nikakve specijalne mere nisu potrebne.

Pošto ove opštine nisu primenjivale oslobađanje od plaćanja administrativnih taksi u skladu sa Preporukama, KPGP je privremeno platio ove takse u ime podnosioca zahteva Roma, Aškalija i Egipćana u Deçan/Dečanima, Istog/Istoku, Klinë/Klini, Prizrenu, Rahovec/Orahovcu i Suharekë/Suvog Reci, a švajcarski Caritas i GTZ su to učinili u

Đakovici/Gjakovë. Iako ovo direktno koristi romskim, aškalijskim i egipatskim podnosiocima zahteva, ovo ipak ne stimuliše opštine da sprovode preporuke Kabineta premijera.

OKZ i OKP u Klini/Klinë kažu da nisu bili upoznati sa situacijom u zajednicama Roma, Aškalijska i Egipćana u njihovoj opštini, već su se usredsredili na kosovsku srpsku zajednicu i povratak njihovih članova. U Mališevu/Malishevë, opština nije podržala informativnu kampanju koju je sproveo KPGP putem poseta od vrata do vrata, distribucije brošura i drugih akcija radi upoznavanja Roma, Aškalijska i Egipćana sa procedurama i dokumentacijom neophodnom za izvršenje civilnog registrovanja. U Prizrenu i Mališevu/Malishevë su se OCCR i OKMS suprotstavili usvajanju posebnih privremenih mera za registraciju lica bez dokumenata iz zajednica Roma, Aškalijska i Egipćana.

U Vitini/Viti, verovatno zbog malobrojnog osoblja, OCCR je prestao sa praksom vršenja terenskih poseta putem mobilnih timova koji informišu i registruju ugrožene grupe. Pored toga, opštinski tim OMIK-a smatra da službenici OKMS-a i OKP nedovoljno razumeju potrebe zajednica RAE. OKZ je negativno ocenio rad OCCR-a i izrazio je zabrinutost činjenicom da važeći zakoni sprečavaju registraciju lica koja su poreklom sa Kosova, ali nemaju dokumente kojima mogu dokazati svoj identitet i pravo na registraciju ili upis.

6.1.1 Korišćenje mobilnih timova za registraciju

Samo devet OCCR-a⁷² (33%) i deset OKMS-a⁷³ (37%) imaju mobilne timove koji se koriste ili mogu biti korišćeni da se dopre do ugroženih grupa i da se izvrši civilna registracija izvan njihovih kancelarija.

Tabela 7: “Da li OCCR i OKMS koriste svoje mobilne timove kako bi dopreli do zajednica Roma, Aškalijska i Egipćana?”

Koriste mobilne timove?	OCCR	% ⁽¹⁾	OKMS	% ⁽¹⁾
Da	9	33	10	37
Ne	18	67	17	63
Suma stavke	27	100	27	100
N/d ⁽²⁾	5	/	5	/
Ukupno	32	/	32	/

Objašnjenje: (1) procenti u ovoj tabeli se odnose isključivo na institucije koje su dale odgovor; (2) N/d označava da nema odgovora ili da pitanje nije bilo odgovarajuće.

U ovom pogledu, kampanja UNHCR-a zamenjuje manjak ili odsustvo akcije od strane relevantnih vlasti, koje u većini slučajeva ne preuzimaju odgovornost da dopru do lica bez dokumenata iz zajednica RAE i ne stupaju u akciju da spreče njihovo građansko isključivanje i nemogućnost da ostvaruju svoja prava i obaveze.

⁷² Gjilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, Gjakovë/Đakovica, Prizren, Rahovec/Orahovac, Pejë/Peć, Obiliq/Obilić, Prishtinë/Priština i Zvečan/Zvečan.

⁷³ Gjilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, Gjakovë/Đakovica, Prizren, Rahovec/Orahovac, Dečan/Dečani, Obiliq/Obilić, Prishtinë/Priština, Zvečan/Zvečan i POJ Han i Elezit/Đeneral Janković.

Čak i u opštinama koje šalju svoje mobilne timove na teren, takve aktivnosti su u principu ograničenog obima i retko usredsređene na zajednice Roma, Aškalija i Egipćana i na njihove specifične potrebe. U Peći/Pejë, Đakovici/Gjakovë, Prizrenu i Lipljanu/Lipjan OCCR-i i OKMS se bave terenskom registracijom samo na neki određeni zahtev, ili *ad hoc*, ili samo kada se desi da preostane neki nezavršen slučaj, kada postoji specifičan zahtev od osoba sa invaliditetom ili osoba na drugi način fizički nesposobnih da dođu do OCCR-a ili OKMS-a.

Za razliku od njih, OCCR i OKMS u Obiliq/Obiliću, Zvečanu/Zvečan-Mitrovicë/Severnoj Mitrovici i Prishtinë/Prištini su uspostavili dobru praksu u kojoj se terenski mobilni timovi naročito koriste za pružanje usluga u vezi sa civilnom registracijom zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana.

U regionu Gnjilane/Gnjilana, UNHCR i KPGP nikada nisu videli mobilni tim za civilnu registraciju, koji navodno funkcioniše pri opštini. Nasuprot tome, primetili su da OKZ koristi svoje osoblje kako bi se približili Romima, Aškalijama i Egipćanima uverljivije i češće nego što to čine institucije odgovorne za civilnu registraciju. Slično tome, OKZ u Pejë/Peći je ranije preuzeo inicijativu da identifikuje Rome, Aškalije i Egipćane kojima je potrebna civilna registracija i uputio ih je na OKMS. Međutim, izgleda da OKMS nije koristio mobilne timove u tu svrhu.

OCCR u Dečan/Dečanima je prestanak rada svog mobilnog tima opravdao manjkom vozila, dok je OCCR u Lipjan/Lipljanu naveo da su, zbog manjka finansijskih sredstva, mobilni timovi bili ograničeni samo na LSI. Slično je i u Južnoj Mitrovicë/Mitrovici, gde je opština zaključila da zbog logističkih problema i nedostatka ljudskih resursa nije moguće prihvatiti predlog Jedinice za pravnu zaštitu Romske mahale da se koriste mobilni timovi za civilnu registraciju. U isto vreme, slučajevi Prizrena i Rahovec/Orahovca pokazuju da čak i kad se nudi spoljna podrška, neke opštine ne pokazuju uvek interes da je iskoriste, ili je koriste u određenim granicama. Ovo se naročito odnosi na stalnu ponudu UNHCR-a da podrži aktivnosti opštinskih timova za registraciju, u vidu transporta i druge vrste logističke pomoći.

U Kačanik/Kaçaniku i Klinë/Klini⁷⁴, OCCR i OKMS su izričito naglasili da tamo nije bilo mobilnih timova koji su mogli da dođu do zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, dok u opštini Kačanik/Kaçanik do sada nije zabeležen nijedan zahtev za civilnu registraciju. U Malishevë/Mališevu, Novobërdë/Novom Brdu i Shtërpçë/Štrpcu, intervjuisani službenici su naveli da ne postoji potreba za takvim mobilnim timovima. U Shtime/Štimlju, ova praksa se primenjivala ranije, ali se sa njom nije nastavilo. Iako je u nekim slučajevima možda tačna procena da terenske aktivnosti nisu bile neophodne, javno prihvatanje civilne registracije Roma, Aškalija i Egipćana i odgovornost rešavanja toga pitanja i dalje predstavlja problem u nekoliko opština. U isto vreme, neophodno je da centralni PIS doprinese ovom procesu putem adekvatne politike, uputstava i sredstava.

⁷⁴ Ovo se događa i pored činjenice da je opština ranije često koristila mobilne timove da dođe do srpske zajednice. Ovaj različit pristup može da ukaže ili na to da se zajednice RAE smatraju manje važnim ili da nije bila priznata potreba da se do njih dođe.

6.1.2 Inicijative OKZ-a i OSP-a za upoznavanje Roma, Aškalija i Egipćana sa civilnom registracijom

Opštinske kancelarije za zajednice (OKZ) i opštinski službenici za povratak (OSP) imaju poseban mandat da obezbede integraciju opštinskih službi i politika i da odgovore na potrebe pripadnika svih zajednica, uključujući i povratnike, koji žive na teritoriji određene opštine. Iz tog razloga, i imajući u vidu ugroženost pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, OT OMiK-a su kontaktirali ove opštinske institucije kako bi saznali više o učešću u inicijativama za obaveštavanje ovih zajednica o važnosti civilne registracije.

Tabela 8: “Da li su OSP i OKZ sproveli aktivnosti za obaveštavanje Roma, Aškalija i Egipćana o važnosti civilne registracije?”

Odgovor	OKZ	% ⁽¹⁾	OSP	% ⁽¹⁾
Da	5	23	4	16
Ne	17	77	21	84
Suma stavke	22	100	25	100
n/d ⁽²⁾	10	/	7	/
Ukupno	32	/	32	/

Objašnjenje: (1) procenti u ovoj tabeli se odnose isključivo na institucije koje su dale odgovor; (2) N/d označava da nema odgovora ili da pitanje nije bilo odgovarajuće.

Međutim, odgovori koje su dali OKZ⁷⁵ i OSP⁷⁶ pokazuju da njihovo učešće u aktivnostima informisanja pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana o njihovim pravima i obavezama u vezi sa civilnom registracijom ostaje krajnje ograničeno. Samo pet OKZ-a (23%) i četiri OSP-a (16%) je izričito izjavilo da su sproveli aktivnosti u tom pogledu.

Pored činjenica da su terenske aktivnosti neodvojive od mandata obe institucije, da OKZ-i zapošljavaju pripadnike zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, da u njima Rome, Aškalije i Egipćani imaju svoje službenike za vezu i da su, u nekim slučajevima, čak uspostavljene podkancelarije u okviru ili u neposrednoj blizini naselja u kojima žive⁷⁷, još ima prostora za poboljšanje.

Postoje međutim najbolje prakse koje mogu da se ojačaju i primene, kao što je gore opisan primer Obiliq/Obilića.

⁷⁵ Gjilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, Novo Brdo/Novobërdë, Shtime/Štimlje, Štrpce/Shtërpcë, Viti/Vitina, Gjakovë/Đakovica, Prizren, Dečan/Dečani, Istog/Istok, Klinë/Klina, Pejë/Peć, Obiliq/Obilić, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Lipjan/Lipljan, Prishtinë/Priština, Gračanica/Gračanicë, Mitrovicë/Mitrovica, Skenderaj/Srbica, Zvečan/Zvečan, Vushtrri/Vučitrn, Leposavić/Leposaviq.

⁷⁶ Gjilan/Gnjilane, Hani i Elezit/Đeneral Janković, Kačanik/Kaçanik, Kamenicë/Kamenica, Novo Brdo/Novobërdë, Shtime/Štimlje, Štrpce/Shtërpcë, Viti/Vitina, Gjakovë/Đakovica, Prizren, Suharekë/Suva Reka, Dečan/Dečani, Istog/Istok, Klinë/Klina, Pejë/Peć, Obiliq/Obilić, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Gračanica/Gračanicë, Mitrovicë/Mitrovica, Skenderaj/Srbica, Zvečan/Zvečan, Vushtrri/Vučitrn, Leposavić/Leposaviq.

⁷⁷ Ovo je na primer slučaj sa OSZ-om u Ferizaj/Uroševcu.

OKZ-i u Gjakovë/Đakovici i Pejë/Peći su izjavili da su sproveli terenske posete, identifikovali neregistrovane osobe, uključujući nedavne povratnike, i uputili ih na KPGP ili na OKMS. U Suharekë/Suvoj Reci, OSP je pomagao ICMC-u u organizovanju sastanaka sa zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana, na kojima se razgovaralo o različitim temama kao što su civilna registracija, registracija novorođenih beba i upis u školu. OCA UNMIK-a je takođe zaključio da OSP redovno savetuje zajednice Roma, Aškalija i Egipćana i upućuje ih na odgovarajuće institucije.

U OKZ-u u Lipjan/Lipljanu, Romi, Aškalije i Egipćani imaju svog službenika za vezu koji redovno posećuje romska, egipatska i aškalijiska naselja i sela. Ovaj službenik je davao posebne informacije o civilnoj registraciji i članovima ovih zajednica delio formulare za prijave. Slične terenske posete je sproveo i OSP u Podujevë/Podujevu.

U nekim opštinama, međunarodne i lokalne organizacije učestvuju u obaveštavanju javnosti i pomažu zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana oko civilne registracije, uključujući posete od vrata do vrata. Međutim, u nekim opštinama, kao na primer u Klinë/ Klini,⁷⁸ OKZ-i i OSP-i ne učestvuju u radu i tvrde da nemaju takvu praksu, ili kažu da sve aktivnosti sprovode međunarodne agencije. Takav je slučaj i sa OKZ-ima i OSP-ima u Zvečan/Zvečan i Leposavić/Leposaviq.

Veće učešće opštinskih institucija, OKZ-a i OSP-a u kampanji je od presudnog značaja za održivost i vlasništvo inicijativa za obaveštavanje o registraciji. Ovo je izgleda jedini način da opštinske institucije izvrše identifikaciju lica kojima je potrebna civilna registracija, kao i da utvrde njihov broj i položaj i preduzmu radnje za rešavanje njihovih slučajeva, tamo gde je to moguće.

6.1.3 Koordinacioni sastanci zainteresovanih strana

OT-i OMiK-a su nakon intervjua i diskusija sa OCCR-ima, OKMS-ima, OKZ-ima, OSP-ima, UNHCR-om, KPGP-om i OCA UNMIK-a utvrdili da se, generalno govoreći, u opštinama ne održavaju koordinacioni sastanci na kojima bi mogle da se razmenjuje informacije i koordiniraju radnje za podršku kampanje za civilnu registraciju Roma, Aškalija i Egipćana. Namera KPGP-a je da se odvojeno sastaje sa institucijama za civilnu registraciju (OCCR i OKMS) i diskutuje o pojedinačnim slučajevima ili da organizuje terenske aktivnosti, često u saradnji sa OKZ-ima i MSP-ima. KPGP je takođe potpisao MS sa različitim opštinama, kako bi se pojačala saradnja sa opštinskim institucijama u oblasti civilne registracije.

Ovi sastanci ili stvaranje opštinskih operativnih grupa za preuzimanje inicijative i rešavanje najkomplikovanijih slučajeva identifikovanih u kampanji su bili jedan od prvobitno predviđenih rezultata kampanje za civilnu registraciju Roma, Aškalija i Egipćana. Pored ovog prvobitnog plana, izgleda da i UNHCR sada favorizuje održavanje *ad hoc* sastanaka, koji se sazivaju po potrebi, sa različitim akterima.

⁷⁸ Iako su UNCHR i KPGP izjavili da su ove dve institucije bile od velike pomoći po pitanju kampanje, njihovi odgovori ukazuju da OSZ i OSP ne smatraju da je ova kampanja njihova.

6.2. Mere fleksibilnosti

U skladu sa važećim zakonima, da bi se neko lice registrovalo kao lice sa stalnim prebivalištem na Kosovu, svaki podnosilac zahteva mora da ispuni makar jedan od sledećih kriterijuma:

- a) da je rođen na Kosovu;
- b) da je bar jedan roditelj rođen na Kosovu;
- c) da je stanovnik Kosova najmanje pet uzastopnih godina;
- d) da je bio prisiljen da napusti Kosovo i zbog toga ne može da ispuni uslov petogodišnjeg prebivališta;
- e) da je izdržavano dete registrovanih roditelja i da ima manje od 18 godina;
- f) da je izdržavano dete, između 18 i 23 godina starosti, roditelja registrovanih po kriterijumima a) do d) i da ima dokaz da redovno pohađa priznatu obrazovnu instituciju⁷⁹.

Složeni postupci registracije se primenjuju u svakom od ovih slučajeva a sposobnost podnosioca zahteva da dokaže svoj identitet i podobnost zavise od mogućnosti podnošenja nekoliko dokumenata. Dok preuzima inicijativu za organizovanje kampanje za civilnu registraciju Roma, Aškalijski i Egipćana bez dokumenta, UNHCR se kod centralnog PIS-a zalaže za usvajanje homogenih mera fleksibilnosti u opštini, koje se odnose na uslove za civilnu registraciju. OT-i OMiK-a su radili na utvrđivanju fleksibilnih praksi u svim opštinama, čekajući na usvajanje jedinstvenih uputstava od strane centralnog PIS-a.

6.2.1. Dokazi koje OCCR prihvata kao potvrdu o nasilnom raseljenu

Lica koja ne ispunjavaju gore naveden uslov petogodišnjeg prebivališta ipak mogu da se kvalifikuju kao stanovnici sa stalnim prebivalištem, ukoliko su bila prisiljena da napuste Kosovo i zbog toga nisu mogla da budu na Kosovu pet uzastopnih godina. Međutim, oni moraju da prilože neki dokument sa fotografijom,⁸⁰ zvaničnu izbegličku legitimaciju, dokaz o sadašnjoj adresi,⁸¹ i dokaz da žive ili nameravaju da ponovo žive na Kosovu.⁸²

⁷⁹ Član 3 Uredbe UNMIK-a br. 2000/13 o Centralnoj matičnoj službi predviđa: „centralna matična služba registruje sledeća lica kao stanovnike sa stalnim prebivalištem na Kosovu: (a) lica rođena na Kosovu ili čiji je bar jedan roditelj rođen na Kosovu; (b) lica koja mogu da dokažu da su živela na Kosovu tokom perioda od najmanje pet uzastopnih godina; (c) druga lica koja su, po mišljenju matičara, bila prisiljena da napuste Kosovo i koja iz tog razloga nisu bile u mogućnosti da zadovolje zahtev boravka iz stava (b) ovog člana; (d) na neki drugi način nepodobna deca koju izdržavaju lica upisana u skladu sa podstavovima (a), (b) i/ili (c) ovog člana, kao što su deca mlađa od 18 ili 23 godine, za koju može da se dokaže da redovno pohađaju neku priznatu obrazovnu instituciju.”

⁸⁰ Lične karte SRJ; pasoš SRJ; indeks sa fakulteta; vozačka dozvola SRJ; strana lična karta; strani pasoš, strana vozačka dozvola; dozvola za lov; vojna knjižica; i ukoliko se prilože druga dokumenta, zvanična izbeglička legitimacija, izjava (za lica rođena posle 1970), zvanični izbeglički putni dokument. Ovi zahtevi su navedeni u članu 5.2 Administrativnog naređenja UNMIK-a br. 2001/12 i u Informativnoj brošuri UNMIK-ove Centralne matične službe o postupcima za civilnu registraciju i putnim dokumentima, Dodatak 1, Tabela prihvatljivih dokumenata, oktobar 2004. (Brošura UNMIK CMS).

⁸¹ Takav dokaz treba da se pruži najmanje jednim od sledećih dokumenata: novi telefonski računi, računi za struju ili vodu; registracija vozila; dokument o socijalnoj pomoći; ugovor o kiriji; i izjava pod zakletvom o sadašnjoj adresi prebivališta koju daje domaćin (Brošura CMS UNMIK).

U slučaju internog raseljenja ili ukoliko nemaju izbegličku identifikaciju, podnosioci zahteva koji su bili prisiljeni da napuste Kosovo mogu da naiđu na ozbiljne poteškoće tokom registracije ako ne mogu da dokumentuju period raseljenosti. Zbog toga, svaki dokumenat koji izda UNHCR može da ima ključnu ulogu jer se tako pomaže OCCR-ima da formiraju svoje „stavove” u pogledu raseljenja podnosioca zahteva. Član 4.2 Uredbe UNMIK-a br. 2000/13 zapravo omogućava nadležnim organima za civilnu registraciju da uzmu u obzir „druga dokumenta izdata od strane (...) neke agencije ili organa Ujedinjenih nacija, uz koje su, ukoliko je potrebno, priloženi ostali nezavisno potkrepljeni pismeni ili usmeni dokazi” kako bi se utvrdio identitet i podobnost podnosioca zahteva.⁸³

OT-i OMiK-a su u OCCR-ima ispitivali njihovu fleksibilnost u prihvatanju pismenih izjava UNCHR-a ili opštinskih institucija, kao što su OKZ i OKP, kao dovoljnog dokaza o raseljenju. Oni su takođe prikupili procene OKZ-a, OSP-a UNHCR-a, KPGP-a i OCA-a UNMIK-a u vezi sa praksama OCCR-a.

Tabela 9: “Da li OCCR prihvata pismo UNHCR-a, OSP-a ili OKZ-a kao dovoljan dokaz o raseljenju, ukoliko podnosilac zahteva nije u mogućnosti da ispuni zahtev petogodišnjeg prebivališta jer je bio prisiljen da napusti Kosovo?”

Odgovor	OCCR	% ⁽¹⁾
Da	10	43.5
Ne	5	21.7
nije došlo do ovog slučaja	8	34.8
Suma stavke	23	100
n/d⁽²⁾	9	/
Ukupno	32	/

Objašnjenje: (1) procenti u ovoj tabeli se odnose isključivo na institucije za koje postoji odgovor; (2) N/d označava da nema odgovora ili da pitanje nije bilo odgovarajuće.

Kao što pokazuje tabela 9, 43.5% OCCR-a⁸⁴ je odgovorilo da su prihvatili ili da bi prihvatili izjave UNHCR-a ili OSP/OKZ-a u kojima se navodi da je podnosilac zahteva bio prisiljen da napusti Kosovo i da zbog toga nije mogao da ispuni zahtev petogodišnjeg

⁸² Namera da se ponovo živi na Kosovu se mora dokazati jednim od sledećih dokumenata: dokument o ličnom statusu građana ili drugi odgovarajući dokumenat koji dokazuje porodične veze na Kosovu (npr. da baba i deda podnosioca zahteva, roditelji, suprug, supruga, brat(braća), sestra(estre), dete(deca) i/ ili unuci sada žive na Kosovu); dokument kojim se dokazuje vlasništvo nad nepokretnom imovinom na Kosovu; i dokaz o prisustvu nastavi od neke obrazovne institucije na Kosovu (Brošura UNMIK CMS).

⁸³ „Identitet i podobnost za registraciju može da se potvrdi na jedan od sledećih načina: (a) službeni dokumenat koji izdaje neka država ili neki njen organ, uključujući ličnu kartu, pasoš ili neki drugi putni dokumenat sa fotografijom ili otiskom prsta podnosioca zahteva;

(b) Druga dokumenta koja izdaje država ili neki njen organ, ili organ ili agencija Ujedinjenih nacija, uz koja su, ukoliko je to neophodno, priloženi nezavisni potkrepljujući pismeni ili usmeni dokazi; ili

(c) Druga dokumenta izdata pre 10. juna 1999. od strane drugih subjekata, uključujući ali ne ograničavajući se na, obrazovne, zdravstvene, političke i verske institucije, javne ustanove i druga kvazi-službena tela, uz koja su, ukoliko je to neophodno, podneti nezavisni potkrepljujući pismeni ili usmeni”.

⁸⁴ Gjilan/Gnjilane, Novo Brdo/Novobërdë, Viti/Vitina, Suharekë/Suva Reka, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Lipjan/Lipljan, Prishtinë/Priština, Gračanica/Graçanicë, Vushtrri/Vučitrn.

prebivališta. Značajan broj OCCR-a⁸⁵ (34.8%) se još uvek nije bavio sličnim slučajevima a mali procenat OCCR-a⁸⁶ (21.7%) je izjavio da oni ne bi prihvatili takve potvrde dok ne dobiju odobrenje od PIS-a.

Neprihvatanje takvih uverenja od strane OCCR-a u Prizrenu i Dečan/Dečanima, i njihovo prihvatanje u Klinë/ Klini, ukoliko su propisno potvrđena službenim kanalima, su očigledno u suprotnosti sa članom 4.2, tačkom (b) Uredbe UNMIK-a br. 2001/13.⁸⁷ OCCR-i u Kamenicë/Kamenici, Skenderaj/Srbici, Štrpcu/Shtërpçë bi tražili uputstvo ili instrukciju od strane Centralne matične službe, ali izgleda da oni nisu upoznati sa činjenicom da je UNHCR agencija Ujedinjenih Nacija čija dokumenta treba da se uzmu u obzir za potrebe upisa stalnog prebivališta.

UNHCR i KPGP su skrenuli pažnju na problematičnu praksu OCCR-a u Ferizaj/Uroševcu, koja ne priznaje ispunjavanje zahteva petogodišnjeg prebivališta licima koja su taj uslov ispunila nakon 1999.⁸⁸

OCCR u Suharekë/Suvoj Reci prihvata dokumenta koja izdaju UNHCR i IOM. OCCR-i u Lipjan/Lipljanu i Istog/Istoku prihvataju izjave UNHCR-a i OKZ-a. U Istog/Istoku, OCCR takođe uzima u obzir izjave OSP-a. U Lipjan/Lipljanu, OKZ daje izjave u ime lica raseljenih na Kosovu, a UNHCR daje izjave u ime lica koja su bila raseljena van Kosova. U Prishtinë/Prištini i Gračanici/Gračanicë, OCCR prihvata dokumenta i legitimacije koje izda UNHCR. OCCR u Štrpcu/Shtërpçë prihvata lične karte koje izdaje Ministarstvo za izbeglice i raseljena lica Republike Srbije. OCCR u Suharekë/Suvoj Reci je prilično fleksibilan i prihvata druga prateća potkrepljujuća dokumenta⁸⁹ i izjave svedoka radi utvrđivanja identiteta i podobnosti podnosilaca zahteva Roma, Aškalija i Egipćana kojima pomaže KPGP. OCCR u Obiliq/Obiliću koristi sve zakonske postupke predviđene važećim zakonima⁹⁰. U slučaju da ne postoji dokumentacija kojom se dokazuje prebivalište, OKMS, zajedno sa OKZ-om i OSP-om, pomaže podnosiocu zahteva da odredi dva svedoka koji bi dali izjavu o njegovom prethodnom prebivalištu.

⁸⁵ Kačanik/Kaçanik, Štrpce/Shtërpçë, Obiliq/Obilić, Podujevë/Podujevo, Mitrovicë/Mitrovica, Zvečan/Zvečan, Leposavić/Leposaviq.

⁸⁶ Kamenicë/Kamenica, Prizren, Dečan/Dečani, Klinë/Klina, Skenderaj/Srbica.

⁸⁷ „Identitet i podobnost za registraciju može da se utvrdi na jedan od sledećih načina: (...) (b) druga dokumenta koja izda država ili neki njen organ, ili koja izda neka agencija ili organ Ujedinjenih nacija, uz koja su, ukoliko je to neophodno, priloženi posebni potkrepljujući pismeni ili usmeni dokazi (...)”.

⁸⁸ Izraz u članu 3(b) Uredbe UNMIK-a br. 2000/13 na osnovu koga „lica koja mogu da dokažu da su stanovala na Kosovu najmanje pet uzastopnih godina” imaju pravo da budu registrovana kao stanovnici sa stalnim prebivalištem na Kosovu, ne predviđa registraciju lica koja su taj uslov ispunila posle 1999.

⁸⁹ Shodno članu 4.2, tačka (c), Uredbe UNMIK-a br. 2001/13, pored dokumenata sa fotografijom koje izda država ili neki njen organ, i drugih dokumenta koja izda država ili neki njen organ od strane agencije ili organ Ujedinjenih nacija, a uz koja su, tamo gde je to neophodno, priloženi posebni potkrepljujući dokazi: „Identitet i podobnost za registraciju može da se utvrdi (...) (c) drugim dokumentima izdatim pre 10. juna 1999. od strane ostalih subjekata, uključujući, ali se ne ograničavajući na, obrazovne, zdravstvene, političke i verske institucije, javne službe i ostala kvazi-službena tela, uz koja su, ukoliko je to potrebno, priloženi posebni potkrepljujući pismeni ili usmeni dokazi.“

⁹⁰ U skladu sa članom 6.5 Administrativnog naređenja UNMIK-a br. 2001/12: „Pored procene i preispitivanja dokumenata koje u centru za registraciju priloži podnosilac zahteva, osoblje ovog centra može da uzme u obzir izjave svedoka“.

6.2.2. Dokaze koje Opštinski centri za civilnu registraciju prihvataju kao potvrdu o identitetu i ispunjavanju uslova za upis

Shodno članovima 4.1 i 4.2 Uredbe UNMIK-a br. 2000/13, lica koje podnose zahtev za upis u matične knjige moraju da dokažu svoj identitet i pravo na upis na jedan od sledećih načina:

“(a) zvaničnim dokumentom koji je izdala bilo koja država ili organ, uključujući i ličnu kartu, pasoš ili neki drugi putni dokument sa fotografijom ili otiskom prsta podnosioca zahteva;

(b) drugim dokumentima koje je izdala neka država ili njen organ, ili agencija ili organ Ujedinjenih nacija, uz koja su, ukoliko je to potrebno, priloženi posebni potkrepljujući pismeni ili usmeni dokazi,

(c) drugim dokumenatima izdatim pre 10. juna 1999. od strane drugih organa uključujući, ali ne ograničavajući se na, obrazovne, zdravstvene, političke i verske institucije, javne komunalne službe i ostala kvazi zvanična tela, uz koja su, ukoliko je to neophodno, priloženi posebni potkrepljujući pismeni ili usmeni dokazi ”.

U skladu sa članovima 5.1 i 5.2 Administrativnog naređenja UNMIK-a br. 2001/12⁹¹, podnosilac zahteva mora dokazati svoj identitet kao preduslov za utvrđivanje prava na upis i može uraditi to tako što će osoblju Centra za registraciju dati na uvid i jedan od sledećih dokumenata koji sadrže fotografiju podnosioca zahteva:

(a) ličnu kartu SRJ; (b) pasoš SRJ; (c) indeks; (d) vojnu knjižicu; (e) vozačku dozvolu SRJ; (f) stranu ličnu kartu; (g) strani pasoš; (h) stranu vozačku dozvolu; ili (i) zvaničnu izbegličku legitimaciju.

Ukoliko je podnosilac zahteva u mogućnosti da dostavi jedan od gore navedenih dokumenata, OCCR će da pregleda i proceni njihovu valjanost, odluči da li pripadaju podnosiocu zahteva i da donese odluku o tome da li oni predstavljaju dovoljan dokaz o identitetu (član 5.3). Ukoliko podnosilac zahteva nije u mogućnosti da predoči ni jedan od gore navedenih dokumenata“ ..., službenici centra za civilnu registraciju mogu shodno članu 4 Uredbe UNMIK-a br. 2000/13 da razmotre i prihvate i druga dokumenta i izjave svedoka kao dokaz o identitetu, u skladu sa postupcima rada kancelarije za civilnu registraciju .”⁹²

U pogledu ovog pravnog okvira, opštinski timovi OMiK-a pristupili su Opštinskim centrima za civilnu registraciju kako bi potvrdili da li su oni spremni da kao dokaz u postupku utvrđivanja identiteta i ispunjavanja uslova za pravo na upis podnosioca zahteva uzmu u razmatranje “ostala dokumenta” kao što su na primer, računi za komunalne usluge, čak iako nisu plaćeni, školska svedočanstva, dokumenta koja su izdali srpski organi vlasti ili paralelne strukture nakon 1999. Kada je to bilo moguće, opštinski timovi su takođe prikupili procene Opštinskih kancelarija za zajednice,

⁹¹ Administrativno naređenje br. 2001/12 koje primenjuje Uredbu UNMIK-a br. 2000/13 o Centralnoj matičnoj službi.

⁹² Administrativno naređenje UNMIK-a br. 2001/12, član 5.4.

opštinskih službenika za povratak, UNHCR, Kosovskog programa za građanska prava i UNMIK/OCA, u pogledu prakse Opštinskog centra za civilnu registraciju.

Kao što je to određeno Informativnom brošurom UNMIK-ove Centralne matične službe o postupcima za civilnu registraciju i putnim ispravama⁹³, računi za komunalne usluge se mogu smatrati dokazom za: ispunjavanje uslova stalnog prebivališta na Kosovu u trajanju od 5 godina, (stari i novi telefonski računi i računi za utrošenu električnu energiju, ukoliko se podnesu sa ostalim dokumentima); i sadašnje adrese stanovanja na Kosovu (novi računi za vodu, telefon i struju); školska svedočanstva mogu se koristiti kao dokaz o rođenju na Kosovu ili stalnom prebivalištu u neprekidnom trajanju od pet godina.

Član 4.2, tačka (c) Uredbe UNMIK-a br. 2000/13 pruža mogućnost da se identitet i pravo na upis mogu ustanoviti putem “(...) (c) drugih dokumenata izdatih pre 10. juna 1999. od strane drugih organa uključujući, ali ne ograničavajući se na, obrazovne, zdravstvene, političke i verske institucije, javne komunalne službe i ostala kvazi službena tela, uz koje su priloženi posebni potkrepljujući pismeni ili usmeni dokazi”. Ovo jasno ne uključuje dokumenta koja su izdata nakon 10. juna 1999. od strane paralelnih struktura Republike Srbije na Kosovu. Ali formalno, Opštinski centri za civilnu registraciju ih ne mogu smatrati “drugim dokumentima” u cilju određivanja identiteta podnosioca zahteva i njegovog prava na civilnu registraciju. No ipak, OKZ u Viti/Vitini je naglasio da ovakvo odbijanje može dovesti do velikih problema za civilnu registraciju svih onih podnosilaca zahteva koji su, zbog raseljenja ili nekih drugih razloga, izgubili bilo koju drugu vrstu dokumenta i koji mogu da predoče samo ona dokumenta koja su izdala paralelne strukture Republike Srbije.

Tabela 10: “Da li OCCR prihvata i račune za komunalne usluge, čak i ako nisu plaćeni, školska svedočanstva i ostala dokumenta koja su izdali srpski organi ili paralelne strukture u severnim opštinama na Kosovu posle 1999. kao “druga dokumenta” koja predstavljaju dokaz u procesu utvrđivanja identiteta i prava na upis podnosioca zahteva ”?”

Odgovor OCCR	Nijedan od ovih dokumenata	% ⁽¹⁾	Računi za komunalne usluge	% ⁽¹⁾	Školska svedočanstva	% ⁽¹⁾	Dokumenta paralelnih struktura koja su izdata posle 10. juna 1999.	% ⁽¹⁾	Sva ova dokumenta	% ⁽¹⁾
Da	8	32%	12	48%	12	48%	9	36%	8	32%
Ne	16	64%	12	48%	12	48%	15	60%	16	64%
Nije bio slučaj	1	4%	1	4%	1	4%	1	4%	1	4%
Suma stavke	25	100%	25	100%	25	100%	25	100%	25	100%
N/d ⁽²⁾	7	/	7	/	7	/	7	/	7	/
Ukupno	32	/	32	/	32	/	32	/	32	/

Objašnjenje: (1) procenti u ovoj tabeli se odnose isključivo na institucije koje su dale ove odgovore; (2) N/d označava da nema odgovora ili da pitanje nije bilo odgovarajuće.

⁹³ Informativna brošura UNMIK-ove Centralne matične službe o postupcima za civilnu registraciju i putnim dokumentima, Dodatak 1, tabela prihvatljivih dokumenata, oktobar 2004.

Otpriblike polovina ispitanika iz Opštinskih centara za civilnu registraciju (48%) izjavila je da prihvata račune za komunalne usluge⁹⁴ i školska svedočanstva ili uverenja⁹⁵. No ipak, podjednaki broj Opštinskih centara za civilnu registraciju (48%, ili 12) izjavio je da oni ne prihvataju takva dokumenta.⁹⁶ Ovo izaziva zabrinutost jer se time ograničava mogućnost koju predviđa Centralna matična služba i dalje ograničava mogućnost podnosioca zahteva iz ugroženih grupa da obave civilnu registraciju kada nisu u mogućnosti da prilože neka druga dokumenta.

Devet OCCR-a⁹⁷ (36%) je izjavilo da je njihova praksa da uzimaju u obzir i druga dokumenta izdata od strane paralelnih struktura posle 10. juna 1999, kao postupak da se utvrdi identitet podnosioca zahteva i njegova podobnost za civilnu registraciju. S druge strane, petnaest OCCR-a (60%)⁹⁸ striktno tumači važeće zakonske propise i ne priznaju ta dokumenta kao validna za civilnu registraciju.

Osam (32%) OCCR-a⁹⁹ je pokazalo najfleksibilniji pristup sa praksom da u postupku civilne registracije uzimaju u obzir sve tri vrste dokumenata. Nasuprot tome, osam OCCR-a (32%)¹⁰⁰ je pokazalo najmanje fleksibilan pristup time što nemaju praksu da prihvataju ni jedan od ovih dokumenata ili što nisu mogli da potvrde da li tom prilikom uzimaju u obzir račune za komunalne usluge i školska svedočanstva.

U pogledu samog pristupa dokumentima koje su izdale paralelne strukture Republike Srbije nakon 10. juna 1999, OCCR u Viti/Vitini išao je dotle da je izjavio da je podnošenje bilo kakvog takvog dokumenta bila osnova za odbijanje zahteva. Ukoliko je to ustinu slučaj, onda ovakva praksa izaziva zabrinutost jer prevazilazi pitanje nerazmatranja određene vrste dokumenata. Ovakva praksa može da odvraća povratnike, koji imaju samo ona dokumenta koje su izdale paralelne strukture, od podnošenja zahteva ili može dovesti do odbijanja njihovih zahteva. Ovakav pristup više može dovesti do segregacije lica kojima usluge pružaju paralelne strukture nego do njihove integracije pod okriljem institucija PIS-a i službi. U stvari, unutar iste opštine, OKZ je procenila da je ovakva vrsta prakse veoma problematična jer su dokumenta paralelnih struktura veoma

⁹⁴ Gjilan/Gnjilane, Novo Brdo/Novobërdë, Viti/Vitina, Gjakovë/Đakovica, Rahovec/Orahovac, Pejë/Peć, Obiliq/Obilić, Lipjan/Lipljan, Skenderaj/Srbica, Zvečan/Zvečan, Vushtrri/Vučitrn, Leposavić/Leposaviq.

⁹⁵ Gjilan/Gnjilane, Novo Brdo/Novobërdë, Viti/Vitina, Gjakovë/Đakovica, Rahovec/Orahovac, Istog/Istok, Pejë/Peć, Obiliq/Obilić, Skenderaj/Srbica, Zvečan/Zvečan, Vushtrri/Vučitrn, Leposavić/Leposaviq.

⁹⁶ Isto tako, Kamenicë/Kamenica, Shtime/Štimlje, Štrpce/Shtërpçë, Prizren, Deçan/Dečani, Klinë/Klina, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Gračanica/Gračanicë, Mitrovicë/Mitrovica ne prihvataju obe vrste dokumenata. S druge strane Istog/Istok ne prihvata školska svedočanstva a Lipjan/Lipljan prihvata račune za komunalne usluge, ali ne spominje prihvatanje školskih svedočanstava.

⁹⁷ Gjilan/Gnjilane, Novo Brdo/Novobërdë, Štrpce/Shtërpçë, Rahovec/Orahovac, Obiliq/Obilić, Skenderaj/Srbica, Zvečan/Zvečan, Vushtrri/Vučitrn, Leposavić/Leposaviq.

⁹⁸ Kamenicë/Kamenica, Shtime/Štimlje, Viti/Vitina, Gjakovë/Đakovica, Prizren, Deçan/Dečani, Istog/Istok, Klinë/Klina, Pejë/Peć, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Lipjan/Lipljan, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Gračanica/Gračanicë, Mitrovicë/Mitrovica.

⁹⁹ Gjilan/Gnjilane, Novo Brdo/Novobërdë, Rahovec/Orahovac, Obiliq/Obilić, Skenderaj/Srbica, Zvečan/Zvečan, Vushtrri/Vučitrn, Leposavić/Leposaviq.

¹⁰⁰ OCCR u Kamenicë/Kamenici, Shtime/Štimlju, Deçan/Dečanima, Klinë/Klini, Fushë Kosovë/Kosovom Polju, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Prištini, Gračanici/Gračanicë.

često jedini dokaz o identitetu koji mogu da prilože pripadnici manjinskih zajednica, bez obzira da li se radi o interno raseljenim licima, povratnicima ili licima koja nikada nisu napuštala Kosovo.

OCCR u Kamenicë/Kamenici je naveo da prihvata samo dokumenta koja su konkretno navedena u Administrativnom uputstvu (AU) Ministarstva javnih službi (MJS) br. 2006/07 o obnavljanju matičnih knjiga građana.¹⁰¹ Uzimanje u obzir sekundarnog zakonodavstva, proglašenog kako bi se obnovile matične knjige koje nedostaju, koje su oštećene ili uništene, je očigledno veoma važno u određenim opštinama. No ipak, nema razloga koji sprečavaju uključene OCCR da primenjuje važeće zakonske propise o stalnom prebivalištu, uključujući i uvažavanje “drugih dokumenata” kada se utvrđuje identitet i podobnost zahteva, kao što je to i određeno važećim zakonom.

6.2.3. Postupak sa svedocima

Važeći zakon na Kosovu o prijavi stalnog prebivališta i upravni postupak predviđaju mogućnost upotrebe izjava svedoka kao dodatni način da se prikupe dokazi o relevantnim činjenicama. U slučaju ličnog statusa građana i upisa stalnog prebivališta, ove izjave čine dodatni izvor dokaza koji se odnose na identitet i pravo na upis podnosioca zahteva.

Član 5.4 Administrativnog naređenja UNMIK-a br. 2001/12¹⁰² predviđa da ukoliko podnosilac zahteva nije u mogućnosti da predloži ni jedan od traženih dokumenata koji potvrđuju njegov/njen identitet “... službenici centra za registraciju mogu da razmotre prihvatanje i drugih dokumenata i izjave svedoka, kao dokaz o identitetu u skladu sa postupcima rada matične službe, shodno članu 4 Uredbe UNMIK-a br. 2000/13. Isto tako, član 6.4 daje mogućnost upotrebe izjave svedoka ili postupka svedočenja prilikom postupka utvrđivanja ispunjavanja uslova za upis stalnog prebivališta podnosioca zahteva: “Uz ocenjivanje i ispitivanje dokumenata koje je podnosilac zahteva predložio centru za registraciju, službenici centra za registraciju mogu razmotriti izjave svedoka”.

¹⁰¹ Ovo Administrativno uputstvo odnosi se na obnavljanje opštinskih matičnih knjiga koje su nestale, uništene ili teško oštećene zbog nedavnog sukoba. Ono predviđa da nakon obavještanja o obnavljanju matičnih knjiga, stanovnici određene opštine budu pozvani da obnove svoj upis u OKMS u kome je ranije bio izvršen upis, što je predmet dostavljanja traženih uverenja i dokumentacije: i) izvodi iz matične knjige rođenih, umrlih, venčanih, izdati na osnovu uništenih ili oštećenih matičnih knjiga; ii) lične isprave, pasoši, vojne knjižice ili ostale isprave za čije izdavanje je potreban izvod iz matične knjige rođenih iii) otpusna lista za porodilje iz medicinskog instituta ili podaci iz bolničkog registra rođenih beba ili slični podaci iz medicinskih instituta; iv) đачke knjižice ili svedočanstva, svedočanstva ili diplome bilo kog kursa ili druga dokumenta koja sadrže podatke o činjenicama koje se upisuju (član. 5.1). Na osnovu ovog Uputstva, upis ličnog statusa lica koja su rođena, živela ili preminula u opštini, ali nisu bila nikada upisana u matične knjige, treba da se sprovede u skladu sa procedurama o naknadnom upisu, kao što je to predviđeno važećim zakonom (član. 6). U ovom pogledu, član 16.4 Zakona Skupštine Kosova o matičnim knjigama¹⁰¹ propisuje da “rođenje deteta mora da se prijavi u matičnu knjigu rođenih u roku od 30 dana od dana rođenja deteta” a član 16.6 predviđa da se “u slučaju da rođenje deteta nije prijavljeno u propisanom roku od 30 dana ..., upis vrši na osnovu odluke nadležnog organa ...”. Ovo se naziva naknadni upis, a kampanja UNHCR-a za civilnu registraciju RAE usmerena je na lica koja moraju naknadno da se registruju.

¹⁰² Administrativno naređenje UNMIK-a br. 2001/12 koje izmenjuje i dopunjuje Uredbu UNMIK-a br. 2000/13 o Centralnom matičnom uredu.

Iako ne postoji određena odredba u tom smislu u okviru važećeg Zakona Skupštine Kosova (SK) o matičnim knjigama¹⁰³, postupak upisa ličnog statusa predstavlja poseban oblik upravnog postupka i kao takav spada u opšte odredbe važećeg zakona o upravnom postupku. Zakon Skupštine Kosova o upravnom postupku¹⁰⁴ sadrži odredbe koje se odnose na istražne postupke¹⁰⁵, potvrđivanje dokaza¹⁰⁶ i načine za dostavljanje informacija i dokaza.¹⁰⁷

Osim toga, Zakon o upravnom postupku Skupštine Kosova “(...) ima prednost nad svim odredbama važećeg zakona koje su u suprotnosti sa njim” (član 142). Članovi od 173 do 181 Zakona o upravnom postupku Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ)¹⁰⁸ su u stvari u saglasnosti i dopunjuju Zakon Skupštine Kosova o upravnom postupku. Ovo se posebno odnosi na predmete u kojima strana mora da koristi izjave svedoka kako bi pružila dokaz i neophodne informacije za prijavljivanje ličnog statusa ili stalnog prebivališta. Takve odredbe zabranjuju svakom “licu koje učestvuje u postupcima kao službeno lice” da bude svedok, dok daju pravo “svakom fizičkom licu koje je u mogućnosti da uoči činjenicu o tome o čemu lice treba da svedoči, i koje je u mogućnosti da predstavi takav stav” da deluje kao svedok (član 173).

Kao što se vidi iz tabele 11, većina OCCR-a¹⁰⁹ (19 ili 76 %) i Opštinskih kancelarija matične službe¹¹⁰ (18 ili 66.7%) naveli su da, kada je neophodno, one obaveštavaju podnosiocima zahteva Rome, Aškalije, Egipćane o mogućnosti da upotrebe postupak sa svedocima (propratna dokumentacija je i dalje potrebna). No ipak, u najmanje pet

¹⁰³ Zakon Skupštine Kosova br. 2004/46 matičnim knjigama, koji je proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2005/21.

¹⁰⁴ Zakon Skupštine Kosova br. 02/L-28 o upravnom postupku, koji je proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2006/33.

¹⁰⁵ Poglavlje II, Upravni postupak do izdavanja upravnog akta, član 1, Istražni postupak.

¹⁰⁶ član 55.

¹⁰⁷ “58.1 U slučajevima kada je potrebno da zainteresovana strana da informacije ili podnese dokaz, nadležni javni upravni organ će pismeno ili usmeno obavestiti tu stranu u vremenskom roku određenom odredbama Zakona.

58.2 Zainteresovana strana može predočiti pismenu ili usmenu informaciju i dokaz u bilo koje vreme tokom trajanja upravnog postupka ...” (član 58, stavovi 1 i 2).

¹⁰⁸ Zakon o upravnom postupku, Službeni list SFRJ, br. 47, 15. avgust 1986. Do sada, dok je u saglasnosti sa Zakonom o upravnom postupku Skupštine Kosova, ovaj zakon SFRJ je važeći shodno Uredbi UNMIK-a br. 1999/24, koja je dopunjena i izmenjena Uredbom UNMIK-a br. 2000/59, u skladu sa kojom “zakon koji je na snazi na Kosovu od 22. marta 1989” je zakon koji se primenjuje na Kosovu, a u slučaju neusaglašenosti, prednost imaju uredbe i podzakonska akta ili instrumenti koje je doneo UNMIK (član 1.1). Unutar Privremene misije Ujedinjenih nacija na Kosovu, zakone Skupštine Kosova proglašava SPGS putem uredbi UNMIK-a.

¹⁰⁹ Gjilan/Gnjilane, Kamenicë/Kamenica, Shtime/Štimlje, Viti/Vitina, Gjakovë/Đakovica, Malishevë/Mališevo, Prizren, Rahovec/Orahovac, Deçan/Dečani, Istog/Istok, Klinë/Klina, Obiliq/Obilić, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Lipjan/Lipljan, Prishtinë/Priština, Gračanica/Gračanicë, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn, Leposavić/Leposaviq.

¹¹⁰ Gjilan/Gnjilane, Han i Elezit/Đeneral Janković, Kamenicë/Kamenica, Shtime/Štimlje, Viti/Vitina, Gjakovë/Đakovica, Malishevë/Mališevo, Prizren, Rahovec/Orahovac, Klinë/Klina, Obiliq/Obilić, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Lipjan/Lipljan, Podujevë/Podujevo, Prishtinë/Priština, Gračanica/Gračanicë, Skenderaj/Srbica, Vushtrri/Vučitrn.

opština¹¹¹, OKZ, OKMS, UNHCR, KPGP i UNMIK/OCA ili opštinski timovi OMiK-a su negirali takve izjave ili su izjavili da nisu bili upoznati sa slučajevima u kojima je OCCR i/ili OKMS informisao podnosiocima zahteva Rome, Aškalije i Egipćane o takvoj mogućnosti.

Tabela 11: “Da li OCCR i OKMS obaveštavaju Rome, Aškalije i Egipćane podnosiocima zahteva o mogućnosti da dovedu svedoke kao način dokazivanja svog identiteta?”

Odgovor	OCCR	% ⁽¹⁾	OKMS	% ⁽¹⁾
Da	19	76	18	66.7
Ne	3	12	4	14.8
Nije bio slučaj	3	12	5	18.5
Suma stavke	25	100	27	100
N/d ⁽²⁾	7	/	5	/
Ukupno	32	/	32	/

Objašnjenje: (1) procenti u ovoj tabeli se odnose isključivo na institucije koje su dale odgovor; (2) N/d znači da nema odgovora ili pitanje nije bilo odgovarajuće.

Nasuprot važećem zakonodavstvu, tri OCCR-a (12%) i četiri OKMS (14.8%) otvoreno su rekli da oni nisu prihvatili ili da ne koriste postupak upotrebe svedoka. OCCR u Mitrovicë/Mitrovici je naveo da se korišćenje dva svedoka ne može smatrati dovoljnim i da su slučajevi upućeni UNMIK-ovom Odeljenju za registraciju, status građana i dokumenta građana. Slično tome, OKMS je takođe naglasio da je prekinuo sa praksom da koristi izjave svedoka kao način utvrđivanja identiteta lica. Isti je slučaj i sa OCCR-om i OKMS-om u administraciji UNMIK-a na severu Mitrovice, koja pokriva i teritoriju Zvečana/Zvečan. U Pejë/Peći su i OCCR i OKMS pogrešili kada su izjavili da sadašnji zakonski propisi ne dozvoljavaju upotrebu svedoka kao način dokazivanja identiteta podnosioca zahteva, a OKZ je potvrdio da je OCCR odbio da koristi postupak sa svedocima u najmanje tri slučaja povratnika iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. OKMS u pilot opštinskoj jedinici Mamuša/Mamushë/Mamuša ne koristi izjave svedoka i samim time ne obaveštava podnosiocima zahteva i o toj mogućnosti.

U Pejë/Peći su i OCCR i OKMS netačno izjavili da sadašnji zakoni i propisi ne dozvoljavaju korišćenje svedoka za dokazivanje identiteta podnosioca i OKZ je potvrdio da je OCCR odbio da koristi postupak svedoka u najmanje tri slučaja povratnika Roma, Aškalija i Egipćana. OKMS u POJ Mamuša/Mamushë/Mamuši ne koristi izjave svedoka i ne obaveštava podnosiocima o ovoj mogućnosti.

Kada nadležni OCCR¹¹² (3 ili 12%) i OKMS¹¹³ (5 ili 18.5%) izjave da do sada još uvek nije bilo potrebno pribegavati postupku svedoka, to takođe može da ukaže da oni ne obaveštavaju podnosiocima zahteva. Na primer, u Kačanik/Kaçaniku su službenici OCCR i

¹¹¹ U Kamenicë/Kamenica, OKZ i OSP su naveli da OCCR i OKMS nisu obaveštavali podnosiocima zahteva iz zajednica RAE. U Gjilan/Gnjilanu i Viti/Vitini, UNHCR i KPGP nisu bili upoznati sa činjenicom da centri praktikuju ovakav način rada. Na osnovu prakse koja preovlađuje u vreme razgovora, u Gjakovë/Đakovici su UNHCR i KPGP izjavili da OCCR i OKMS ne dozvoljavaju da se koriste svedoci. U Skenderaj/Srbici, opštinski timovi OMiK-a su došli do saznanja da uprkos njihovim izjavama, službenici OCCR-a i OKMS-a nisu proaktivno informisali podnosiocima zahteva iz zajednica RAE.

¹¹² Kačanik/Kaçanik, Novo Brdo/Novobërdë i Štrpce/Shtërpçë.

¹¹³ Kačanik/Kaçanik, Novo Brdo/Novobërdë, Štrpce/Shtërpçë, Suharekë/Suva Reka i Istog/Istok.

OKMS izjavili da su sigurni da svi podnosioci zahteva, koji su pripadnici Roma, Aškalija i Egipćana, znaju za mogućnost dovođenja svedoka. Iako pribegavanje ovom postupku još uvek nije bilo potrebno, ovo isto može da pokaže da nije učinjen angažovani napor da se ovi građani obaveste o tome.

Važeći zakoni i propisi jasno određuju žalbeni postupak koji važi za upis stalnih stanovnika. Matičar mora napismeno da razloge zbog kojih odbija da upiše podnosioca zahteva i može da preispita prethodno odbijen zahtev ako ima novih dokaza. Žalbena komisija za upis uspostavljena je u centralnoj matičnoj službi da rešava po žalbama koje podnosioci podnose¹¹⁴. Iako i važećim zakonima i propisima o upisu u matične knjige¹¹⁵ nisu navedeni raspoloživi pravni lekovi u slučajevima kada se zahtev za upis u matične knjige odbije, ova rupa je popunjena mehanizmom za žalbe koji je predviđen u zakonu o upravnom postupku¹¹⁶. Jedan niz opština ima uspostavljene opštinske odbore za preispitivanje ličnog statusa za rešavanje složenih slučajeva upisa u matične knjige, uključujući one u kojima je potreban postupak izjava svedoka. Službenici OKMS u devet opština pomenuli su postojanje takvih opštinskih odbora za preispitivanje¹¹⁷ ili makar rekli da se komplikovani slučajevi upućuju u MJS na preispitivanje¹¹⁸. U tri druge opštine¹¹⁹, službenici OKMS su rekli da nisu uspostavljani odbori za preispitivanje.

Postoje različite opštinske prakse oko upotrebe postupka izjava svedoka. U Gjilan/Gnjilanu se postupak sa svedocima koristi kao način za dokazivanje identiteta i takve slučajeve OCCR upućuje komisiji za žalbe na upis u matične knjige. OKZ radi na obaveštavanju podnosioca zahteva Roma, Aškalija i Egipćana o praktičnim detaljima ovog postupka. U Shtime/Štimlju OKZ i službenik za obaveštavanje javnosti (SOJ) obaveštavaju Rome, Aškalije i Egipćane - podnosiocima zahteva, o ovom postupku, i OKZ takođe pomaže Romima, Aškalijama i Egipćanima koji podnose zahteve da pokažu prateće dokumente koji treba da se koriste da podrže izjave svedoka. OKMS ima praksu da prihvata postupak sa svedocima za izdavanje izvoda iz matične knjige rođenih i umrlica, ali traži dodatnu prateću dokumentaciju, pogotovo za lica koja su rođena pre sukoba. Za lica koja žive ili su pre živela u inostranstvu, za utvrđivanje identiteta podnosioca zahteva i OCCR i OKMS traže da postupak sa svedocima bude upotpunjen izjavom iz Ujedinjenih nacija, UNHCR-a ili strane zemlje gde to lice živi ili je ranije živelo.

¹¹⁴ Uredba UNMIK-a br. 2000/13 o Centralnoj matičnoj službi, član 6 i 7.

¹¹⁵ Zakon kosovske Skupštine br. 2004/46 o matičnim knjigama, proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2005/21.

¹¹⁶ Zakon kosovske Skupštine br. 02/L-28 o upravnom postupku, proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2006/33.

¹¹⁷ POJ Mamuša/Mamushë/Mamuša gde radi tročlani odbor za preispitivanje; Prizren, Istog/Istok i Klinë/Klina, gde su odbori za preispitivanje rekli da još uvek nisu imali ni jedan slučaj; Rahovec/Orahovac, Obiliq/Obilić, Prishtinë/Priština i Gračanica/Gračanicë, gde su odbori za preispitivanje rekli da preispituju slučajeve kada postoje izjave svedoka.

¹¹⁸ Deçan/Dečani.

¹¹⁹ Gjilan/Gnjilane, Gjakovë/Đakovica i Mitrovicë/Mitrovica.

U Gjakovë/Đakovici OCCR je objasnio da se svedoci prihvataju jedino ako imaju ličnu kartu. Tada se od svedoka traži da potpišu svoje izjave pred matičarem. OKMS je rekao da se prihvataju svedoci za slučajeve kasnije registracije i rođenja van bolnice. U većini slučajeva, Romi, Aškalije i Egipćani koji podnose zahtev a nemaju dokumenta moraju da imaju pravo na naknadni upis. U njihovom slučaju se ovaj uslov može pokazati kao nepremostiva prepreka jer se nemanje izvoda iz matične knjige i ličnih dokumenta često proteže kroz generacije, a većina OCCR i OKMS kažu da su svedoci bliski rođaci podnosioca zahteva. Uslov da svedoci moraju da dokažu svoj identitet putem ličnih dokumenata predstavlja očigledni zakonski i administrativni uslov koji prate OCCR i OKMS, kako je takođe potvrđeno u Prishtinë/Prištini i Gračanici/Gračanicë.

U Malishevë/Mališevu, Rahovec/Orahovcu, Istog/Istoku, Podujevë/Podujevu, Prishtinë/Prištini i Gračanici/Gračanicë, odbor za preispitivanje rešava i obično odobrava slučajeve sa izjavama svedoka. U Istog/Istoku i Klinë/Klini UNHCR i KPGP ocenjuju da je korišćenje postojećih odbora za preispitivanje malo verovatno, pošto su u obe opštine matične knjige sačuvane. U Podujevë/Podujevu svedoci moraju da budu bliski rođaci podnosioca zahteva a odbor za preispitivanje neposredno posećuje podnosioca da bi prikupio druge podatke i rešio slučaj. Odbor za preispitivanje radio je na 18 takvih zahteva i usvojio ih u vreme razgovora. Slično tome, odbori za preispitivanje u Prishtinë/Prištini i Gračanici/Gračanicë tako su posetili podnosiocima koji pribegavaju postupku sa svedocima.

U Dečan/Dečanima OKMS nije uspostavio odbor za preispitivanje ali je rečeno da, prema potrebi, komplikovane slučajeve može da preispita šef OKMS, pravna služba i direktor OCCR-a. Godine 2006. je osam žalbi na odluke poslato MJS-u, koje je, kako je rečeno, u većini slučajeva potvrdilo odluku OKMS-a.

U Prizrenu OKMS i OCCR prihvataju izjave svedoka u svim slučajevima. U Obiliq/Obiliću i OCCR i KMSO dosta koriste postupak svedoka za prikupljanje dokaza za Rome, Aškalije i Egipćane – podnosiocima bez dokumenata. OCCR, OKZ i OKP saraduju na utvrđivanju svedoka. U OKZ u Lipjan/Lipljanu, službenik za vezu sa Romima, Aškalijama i Egipćanima aktivno obaveštava zajednice Roma, Aškalija i Egipćana o dve vrste upisa u matične knjige i postupku svedoka. Međutim, nekoliko pripadnika ovih zajednica se i dalje nerado obraćaju opštini radi registracije, zato što nisu obavešteni i zbog teške ekonomske i društvene situacije.

U Lipjan/Lipljanu, OCCR koristi prvobitni obrazac za procenu koji je izdala Centralna matična služba. Ako je podnosilac zahteva, koji pribegava postupku svedoka, rođen posle 1970, OCCR obrađuje slučaj kao potvrđen. U slučajevima kada je podnosilac zahteva rođen pre 1970. godine, OCCR šalje popunjeni obrazac za procenu u Centralnu matičnu službu na proveru. Isti postupak koristi OCCR u Dečan/Dečanima.

U Vushtrri/Vučitrnu OCCR i OKMS koriste samo postupak svedoka za dokazivanje identiteta dece koja su rođena posle 1997. godine. Iako do sada nije bilo takvih slučajeva, OCCR u Leposaviću/Leposaviq bi takođe koristili postupak svedoka jedino za decu.

6.2.4. Lično prisustvo podnosioca zahteva

U skladu sa članom 4.2 Administrativnog naređenja UNMIK-a br. 2001/12¹²⁰, “lica koja traže da budu upisana u knjigu stalnih stanovnika Kosova moraju lično da se prijave u Opštinskom centru za upis u matične knjige u opštini u kojoj trenutno žive ...”. Zatim, u članu 4.3 predviđa se da “podnosioci zahteva treba da ponesu sa sobom u centre za registraciju sva raspoloživa dokumenta, koja će pomoći kod dokazivanja njihovog identiteta i građanske podobnosti, i ova dokumenta treba da predaju radnicima centara za registraciju radi uviđaja i ispitivanja”.

Shodno članu 16.5 Zakona kosovske Skupštine o matičnim knjigama¹²¹, za upis u matične knjige deteta koje je rođeno van zdravstvene ustanove potrebna je izjava oca i majke deteta, lica u čijoj je kući bio porođaj, i doktora, babica ili drugih lica koja su pomagala pri porođaju. Rođenja dece koja se ne prijave u roku od 30 dana predmet su odluke nadležne OKMS za kasniji upis po prijavi podnosioca (član 16.6).

Stoga svi podnosioci bez dokumenata koji traže kasniji upis u matične knjige moraju lično da se prijave i od njih može da se traži da obezbede prisustvo svedoka, uključujući njihove roditelje, lice u čijoj kući su rođeni i lice koje je pomagalo pri porođaju, da bi utvrdili činjenice o rođenju. Slučaj postaje još komplikovaniji kada je u pitanju odrasla osoba, rođena u inostranstvu ili u svakom slučaju van zdravstvene ustanove, nema dokumenta da dokaže svoje rođenje i nije sposobna da dovede osobe koje bi potkrepile činjenice o njenom rođenju. Ovi slučajevi postaju još teži kada se nemanje dokumenata prenosi generacijama i takođe kada roditelji nemaju dokumenta da dokažu svoj identitet.

Tokom tekuće kampanje za civilnu registraciju Roma, Aškalija i Egipćana UNHCR zastupa fleksibilnost OKMS. UNCHR se zalaže za prihvatanje UNHCR-ove ili procene njihovog implementacionog partnera i da se od podnosioca i njegove porodice ne traži da lično dođu u kancelariju OKMS osim kada je to apsolutno neophodno.

OT OMiK-a su pitali da li su OKMS podnosiocima zahteva kojima pomažu OCCR i/ili njihove porodice oslobađali od uslova da uvek budu prisutni za vreme postupka. Kada je to bilo moguće postavljali su isto pitanje i OKZ, OKP, UNHCR, OCCR i UNMIK/OCA.

Kako se vidi dole na tabeli 12, preko polovine OKMS (16 ili 53.3%) su izjavili da prihvataju izjave i procene UNHCR-a i KPGP-a u ime podnosioca pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana ne tražeći njihovo prisustvo. Ovaj odnos je niži (39.2%) prema UNHCR i KPGP. S druge strane, odgovori kako OKMS tako i KPGP-a i UNHCR-a pokazuju da oko 30% OKMS¹²² ne oslobađaju podnosiocima - pripadnike zajednica

¹²⁰ Administrativno naređenje UNMIK-a br. 2001/12 kojim se sprovodi Uredba UNMIK-a br. 2000/13 o Centralnoj matičnoj službi.

¹²¹ Zakon kosovske Skupštine br. 2004/46 o matičnim knjigama, proglašen Uredbom UNMIK-a br. 2005/21.

¹²² U sledećim opštinama OKMS su izjavili da podnosiocima zahteva RAE ne oslobađaju uslova da budu prisutni, čak i ako ih predstavlja KPGP: Mamuša/Mamushë/Mamuša POJ; Suharekë/Suva Reka; Deçan/Deçane; Istog/Istok; Klinë/Klina; Pejë/Peć; Mitrovicë/Mitrovica; Zvečan/Zveçan; i Leposavić/Leposaviq. U Kamenicë/Kamenici je OKMS odgovorio da, osim ako se polaže neki lični

Roma, Aškaliya i Egipcana od uslova da budu prisutni čak i kada ih predstavlja KPGP i kada u njihovo ime podnosi dokumente ili izjave.

Tabela 12: “Da li OKMS veruju, odnosno prihvataju procene i izjave UNHCR-a ili UNHCR-ovih zakonskih implementacionih partnera (KPGP) i uzdržavaju se od zahtevanja prisustva podnosioca i/ili njihove porodice radi izdavanja izvoda iz matične knjige?”

Da li OKMS prihvata izjave UNHCR-a ili KPGP-a bez prisustva podnosioca zahteva?	OKMS	% ⁽¹⁾	UNHCR i KPGP	% ⁽¹⁾
Da	16	53.3	9	39.2
Ne	9	30	7	30.4
Nije se desilo	5	16.7	7	30.4
Suma stavke	30	100	23	100
n/d ⁽²⁾	2	/	9	/
Ukupno	32	/	32	/

Objašnjenje: (1) procenti u ovoj tabeli izračunati su jedino za institucije za koje je postojao odgovor; (2) N/d - znači ili da odgovor nije na raspolaganju ili pitanje nije primenljivo.

Odgovori UNHCR-a i KPGP-a pokazuju da, na osnovu procene potreba tokom kampanje za civilnu registraciju, u sedam (30.4%) opština¹²³ nije bilo potrebe da se traži fleksibilan pristup OKMS.

Prema proceni UNHCR-a, za većinu podnosilaca zahteva - pripadnika zajednica Roma, Aškaliya i Egipcana koji nemaju dokumenta, potreban je uzastopni upis u matične knjige. Prvo treba da se upišu u knjigu rođenih u opštini u kojoj žive ili su se vratili i tek onda mogu da pokrenu postupak za upis u knjigu stalnih stanovnika¹²⁴. Zbog ovoga, oni takođe nemaju lična dokumenta. Obično podnosilac zahteva koji ne može lično da traži određeni izvod, ovlasti treću stranu da ga predstavlja i za njega izvadi izvod, pošto podnese jedan od ličnih dokumenta ili fotokopiju. Ali u slučaju kada podnosilac zahteva nema lična dokumenta, ovo je nemoguće. Te ugrožene osobe ne postoje u knjigama o ličnom statusu građana, niti postoje u knjizi stalnih stanovnika. Njima je potrebno da imaju pravo pristupa kasnijoj registraciji.

U ovoj situaciji nije iznenađujuće što je OKMS-ima teško da obrađuju zahteve za kasniju registraciju bez prisustva podnosioca. Oni jednostavno nemaju dokaza da on/ona postoji, i odsustvo podnosioca čini još težim utvrđivanje činjenica vezanih za njegovo/njeno rođenje, identitet i podobnost.

dokument podnosioca zahteva, ona/ona ne može biti oslobođen-a od uslova da bude prisutan-na. U stvari, ovaj odgovor pokazuje mogućnost suspendovanja uslova pod određenim okolnostima. U isto vreme, UNHCR i KPGP su potvrdili da je OKMS fleksibilan i da je, u različitim prilikama, prihvatio njihove izjave čak i ako podnosilac RAE zahteva nije bio prisutan. UNHCR i KPGP su potvrdili da, na dan razgovora, sledeće OKMS nisu želele da prihvate izjave i ocene KPGP-a u ime podnosioca zahteva bez njegovog/njenog prisustva: Gjilan/Gnjilane (barem privremeno, zbog nedavnog slučaja prevare u kome je jedan par pokušao da u matične knjige upiše dete koje nije njihovo); Novo Brdo/Novobërdë (verovatno ne); POJ Mamuša/Mamushë/Mamuša; Pejë/Peć; Mitrovicë/Mitrovica; Zvečan/Zvečan; i Leposavić/Leposaviq.
¹²³ Štrpce/Shtërpçë, Malishevë/Mališevo, Rahovec/Orahovac, Deçan/Deçane, Istog/Istok, Klinë/Klina, Skenderaj/Srbica.

¹²⁴ Podujevë/Podujevo, u kome je preko 100 RAE podnosilaca dobilo izvod iz knjige rođenih, što ih osposobljava da se upišu kao stalni stanovnici i dobiju lična dokumenta, predstavlja jasan primer u ovom pogledu.

Neke OKMS¹²⁵ koje prihvataju zahteve za kasniju registraciju, ovu fleksibilnost ograničavaju jedino na slučajeve kada osoba bez dokumenata praktično ne može da se sretne. Punomoćnik (KPGP) koji podnosi zahtev u ime treće osobe mora da pokaže ovlašćenje o punomoći koje je potpisao podnosilac zahteva i kopiju jednog od ličnih dokumenata podnosioca zahteva i/ili izvod kojim se dokazuje da je upisan u matične knjige.

Zahtevi za fleksibilnošću UNHCR-a i KPGP-a mogu se opravdati na osnovu komplikovanih logističkih aranžmana vezanih za obezbeđivanje fizičkog prisustva siromašnih, neobaveštenih i često nemotivisanih podnosilaca zahteva. Ovi slučajevi postaju još komplikovaniji kada je potrebno prisustvo članova porodice. Sve ovo zahteva da se opštinske vlasti angažuju i obavljaju upis u matične knjige van kancelarija preko mobilnih ekipa da bi smanjili i eliminisali postojanje ljudi bez dokumenata na njihovoj teritoriji. Ovo je još važnije pošto, s obzirom da nisu upisani u matične knjige, takvi ljudi uglavnom ne mogu da ostvaruju svoja osnovna prava i obaveze. Njihovo prisustvo dalje doprinosi stvaranju uslova za siromaštvo, marginalizaciju i društvenu nepravdu, što utiče na društvo kao celinu.

7. Uticaj kampanje

OT OMIK-a obratili su se službenicima OCCR i OKMS da bi ih pitali da li su primetili ikakvo uvećanje broja pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana koji traže i dobijaju usluge matične službe u drugoj polovini 2006. godine. U većini slučajeva, oni nisu mogli da daju statističke podatke nego su izrazili svoje utiske. Ovo je takav slučaj zbog činjenice da proces upisivanja u matične knjige eksplicitno isključuje klasifikaciju podnosilaca zahteva prema njihovoj pripadnosti nekoj zajednici ili etničkoj grupi. Kad je to bilo moguće, OT-i su takođe o istom pitanju razgovarali sa OKZ i OKP kao i sa UNHCR-om, KPGP-om i OCA UNMIK-a.

Tabela 13: “Prema službeniku sa kojim ste razgovarali, da li je u drugoj polovini 2006. godine bilo porasta u broju dokumenata i izvoda koji su izdati pripadnicima zajednica Roma, Aškalija i Egipćana?”

Porast?	OCCR	% ⁽¹⁾	OKMS	% ⁽¹⁾
Porast	8	30.8	9	33.3
Bez promena ⁽²⁾	12	46.1	13	48.2
Pad	0	0	2	7.4
Nema podataka	6	23.1	3	11.1
Suma stavke	26 ¹²⁶	100	27 ¹²⁷	100

¹²⁵ POJ Han i Elezit/Đeneral Janković, Kamenicë/Kamenica, Gjakovë/Đakovica, Prizren i Lipjan/Lipljane.

¹²⁶ Ferizaj/Uroševac; Gjilan/Gnjilane; Kačanik/Kaçanik; Kamenicë/Kamenica; Novo Brdo/Novobërdë; Štrpce/Shtërpçë; Viti/Vitina; Gjakovë/Đakovica; Malishevë/Mališevo; Prizren; Rahovec/Orahovac; Suharekë/Suva Reka; Dečan/Dečane; Istog/Istok; Klinë/Klina; Pejë/Peć; Obiliq/Obilić; Fushë Kosovë/Kosovo Polje; Lipjan/Lipljan; Podujevë/Podujevo; Prishtinë/Priština; Mitrovicë/Mitrovica; Skenderaj/Srbica; Zvečan/Zvečan; Vushtrri/Vučitrn; Leposavić/Leposaviq.

¹²⁷ Ferizaj/Uroševac; Gjilan/Gnjilane; Shtime/Štimlje; Rahovec/Orahovac; Fushë Kosovë/Kosovo Polje; Podujevë/Podujevo; Prishtinë/Priština; Novo Brdo/Novobërdë; Gjakovë/Đakovica; Kamenicë/Kamenica; Lipjan/Lipljan; Kačanik/Kaçanik; Dečan/Dečane; Han i Elezit/Đeneral Janković; Štrpce/Shtërpçë;

n/d ⁽³⁾	6	/	10	/
Ukupno	32	/	32	/

Objašnjenje: (1) procenti u ovoj tabeli izračunati su jedino za institucije za koje je postojao odgovor; (2) kategorija "bez izmene" takođe obuhvata OCCR i OKMS koji su dali podatke ali nisu rekli da li je bilo povećanja ili nije; (3) n/d - znači ili da odgovor nije na raspolaganju ili pitanje nije ispravno.

Kako gore pokazuje tabela 13, 48.2% OKMS sa kojima je obavljen razgovor i 46.1% OCCR izjavili su da nije bilo porasta u broju dokumenata izdatih pripadnicima zajednica Roma, Aškalija i Egipćana¹²⁸. Pored toga, 7.4% službenika OKMS reklo je da su primetili smanjenje. Tako preko polovine (55.6%) ili skoro jedna polovina (46.1%) službenika OKMS¹²⁹ i OCCR sa kojima je obavljen razgovor¹³⁰ izrazili su mišljenje da je isti ili čak manji broj dokumenata izdat pripadnicima zajednica Roma, Aškalija i Egipćana.

Istovremeno, otprilike jedna trećina intervjuisanih službenika OCCR-a¹³¹ (osam ili 30.8%) i OKMS-a¹³² (devet ili 33.3%) primetila je porast u broju dokumenata o stalnom prebivalištu ili o ličnom statusu građana izdatih pripadnicima zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. U okviru ove kategorije, pet (19.2%) OCCR-a¹³³ bilo je u mogućnosti da pruži podatke u pogledu manjeg¹³⁴ ili značajnijeg¹³⁵ porasta, a tri druga (11.5%)¹³⁶ nisu mogla

Malishevë/Mališevo; Prizren; Mamuša/Mamushë/Mamuša; Istog/Istok; Pejë/Peć; Mitrovicë/Mitrovica; Skenderaj/Srbica; Viti/Vitina; Suharekë/Suva Reka; Klinë/Klina; Vushtrri/Vučitrn; Leposavić/Leposaviq.

¹²⁸ Kamenicë/Kamenica, gde je MCSO rekao da je znao o jednom zahtevu za izvodom iz knjige rođenih, i Lipjan/Lipljan, gde je MCSO registrovao 15 slučajeva 2006. godine.

¹²⁹ Jedanaest (40.7%) OKMS navelo je da nije bilo promene broja izdatih dokumenata: Hani i Elezit/Đeneral Janković, Štrpce/Shtërpçë, Malishevë/Mališevo, Prizren, Mamuša/Mamushë/Mamuša, Istog/Istok, Pejë/Peć, Mitrovicë/Mitrovica, Skenderaj/Srbica, Kaçanik/Kaçanik i Deçan/Deçane. Dve (7.4%) OKMS su navele da je ili manje RAE tražilo izvode iz matičnih knjiga (Viti/Vitina) ili da nije bilo pripadnika RAE zajednica koji bi tražili izvode iz matične knjige (Leposavić/Leposaviq).

¹³⁰ U devet (34.6%) opština OCCR nisu uočili porast: Shtërpçë/Štrpce; Malishevë/Mališevo; Prizren/Prizren; Deçan/Deçane; Obiliq/Obilić; Fushë Kosovë/Kosovo Polje; Podujevë/Podujevo; Skenderaj/Srbica; Leposavić/Leposaviq. U dve opštine (7.7%) OCCR su dali podatke koji ne pokazuju da li je bilo porasta: Kamenicë/Kamenica (25 evidentiranih zahteva za ličnim kartama) i Viti/Vitina (četiri pripadnika RAE zajednice registrovano od juna 2006. godine). U Kaçanik/Kaçaniku (3.8%) OCCR nije dobio zahteve za izdavanje dokumenata o stalnom prebivalištu od pripadnika RAE zajednica.

¹³¹ Ferizaj/Uroševac, Istog/Istok, Zvečan/Zveçan, Gjilan/Gnjilane, Rahovec/Orahovac, Prishtinë/Priština, Mitrovicë/Mitrovica, Vushtrri/Vučitrn.

¹³² Novo Brdo/Novobërdë, Gjakovë/Đakovica, Ferizaj/Uroševac, Gjilan/Gnjilane, Shtime/Štimlje, Rahovec/Orahovac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Podujevë/Podujevo i Prishtinë/Priština.

¹³³ Gjilan/Gnjilane, Rahovec/Orahovac, Prishtinë/Priština, Mitrovicë/Mitrovica i Vushtrri/Vučitrn.

¹³⁴ Prema navodima, u Gjilan/Gnjilanu broj putnih isprava i ličnih karata izdatih pripadnicima zajednica RAE uvećao se sa 98 (januar-maj 2006.) na 105 (jun-decembar 2006.). OCCR u Rahovec/Orahovcu procenjuje da je još 100 lica više zahtevalo i/ili dobilo lične karte i putne isprave u drugoj polovini 2006. godine. Iako nije mogao da naznači koliko pripadnika zajednica RAE je dobilo datu dokumentaciju, OCCR je ovo okvalifikovao kao neznatni porast.

¹³⁵ Službenici OCCR-a u Prishtinë/Prištini nisu pružili apsolutne cifre, već su izneli da je došlo do približnog porasta od 50% u broju ličnih karata i putnih isprava izdatih pripadnicima zajednica RAE. Oni su izrazili mišljenje da je datim podnosiocima zahteva iz reda RAE bila neophodna dokumentacija o ličnom statusu građana/stalnom prebivalištu kako bi iskoristili svoja penziona prava. OCCR u Mitrovicë/Mitrovici procenio je da je u periodu od 2005. do 2006. godine postojao celokupan porast od 70% u broju ličnih karata, putnih isprava i uverenja o civilnoj registraciji izdatih pripadnicima svih zajednica. Isti međutim nije mogao pružiti konkretne cifre o zajednicama RAE. U Vushtrri/Vučitrnu je OCCR potvrdio da je postojao značajan porast u broju ličnih karata izdatih pripadnicima zajednica RAE: 71 od juna 2006.

da podrže ovu procenu sa konkretnim podacima iz razloga što OCCR-i ne beleže etničko poreklo podnosioca zahteva. U Zvečanu/Zvečan procena u skladu sa kojom je veći broj pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana imao pristup civilnoj registraciji, odnosi se na tekuću primenu projekta povratka u Romsku Mahalu. Ovaj projekat podržava povratak pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana u južnu Mitrovicë/Mitrovicu i uključuje snažnu komponentu civilne registracije potencijalnih povratnika¹³⁷. Sa druge strane, devet (33.3%) OKMS-a pružilo je procene (četiri ili 14.8%)¹³⁸ ili je izrazilo mišljenje (pet ili 18.5%)¹³⁹ da su izdali veći broj uverenja o ličnom statusu građana pripadnicima zajednica Roma, Aškalija i Egipćana.

I na kraju, šest¹⁴⁰ (23.1%) OCCR-a i tri¹⁴¹ (11.1%) službenika OKMS-a iznelo je da nisu imali nikakve konkretne informacije u pogledu dokumenata izdatih zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana i naveli su različite razloge, uključujući činjenicu da:

- službenici OCCR-a ne pitaju podnosioca zahteva o njihovom etničkom poreklu i da nijedan dokument o civilnoj registraciji ne sadrži podatke o etničkom poreklu datog lica¹⁴²;
- ne postoji nikakva baza podataka koja pravi razliku između podnosioca zahteva i imalaca dokumenata prema njihovom etničkom poreklu¹⁴³; i
- postoji manji broj podnosioca zahteva iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana i/ili nisu dostupni nikakvi statistički podaci¹⁴⁴.

¹³⁶ Ferizaj/Uroševac, Istog/Istok i Zvečan/Zvečan.

¹³⁷ OT OMiK-a u Zvečanu/Zvečan izneo je mišljenje da je u 2006, broj dokumenata i uverenja izdatih pripadnicima zajednica RAE uvećan usled projekta povratka u Romsku Mahalu. UNMIK, UNHCR, OMiK, Pomoć norveške crkve (NCA), Danski savet za izbeglice (DRC) i mnogi drugi partneri aktivno su uključeni u isti. Jedan od prioriteta projekta jeste civilna registracija pripadnika zajednica RAE. OCCR u Zvečanu/Zvečan nije mogao da pruži precizne cifre usled problema u svojoj bazi podataka, ali je izrazio svoju procenu da 85% RAE koji su smešteni u kolektivnom centru Osterode u severnoj Mitrovicë/Mitrovici i ima neku vrstu dokumenta da dokaže svoj identitet, su zapravo bili u mogućnosti da se registruju. OCCR veruje da su preostali pripadnici RAE registrovani u južnoj Mitrovicë/Mitrovici ili u drugim delovima Kosova.

¹³⁸ U Podujevë/Podujevu, više od 100 podnosioca zahteva RAE dobilo je izvode iz matične knjige rođenih tokom kampanja organizovane civilne registracije u koje su bili uključeni OKMS, OSP, vođe zajednica RAE i KPGP. OKMS u Novom Brdu/Novobërdë izričito je priznao da je, nakon inicijative KPGP-a veći broj pripadnika zajednica RAE zahtevalo i dobilo potvrde o ličnom statusu građana: otprilike dvadeset izvoda iz matične knjige rođenih, četiri izvoda iz matične knjige venčanih i jednu umrlicu. Takođe u Gjakovë/Đakovici, više RAE podnelo je zahtev za dobijanje izvoda iz matične knjige rođenih i druge potvrde o ličnom statusu građana od juna 2006. godine. Ovo se desilo u kontekstu projekta civilne registracije RAE sprovedenog od strane švajcarskog Caritas-a, GTZ-a (Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit) i OKZ-a. U okviru ovog projekta, OKZ je identifikovao neregistrovana lica u okviru zajednica RAE a švajcarski Caritas i GTZ platili su sve takse za civilnu registraciju istih. OKZ procenjuje da je nastao porast od 30% u slučajevima civilne registracije RAE. OKMS u Ferizaj/Uroševcu, procenio je da se tokom druge polovine 2006. godine, broj uverenja izdatih pripadnicima zajednica RAE uveća najmanje 50%, ali nije imao nikakve konkretne cifre.

¹³⁹ Gjilan/Gnjilane, Shtime/Štimlje, Rahovec/Orahovac, Fushë Kosovë/Kosovo Polje i Prishtinë/Priština.

¹⁴⁰ Klinë/Klina, Gjakovë/Đakovica, Pejë/Peć, Suharekë/Suva Reka, Lipjan/Lipljan i Novo Brdo/Novobërdë.

¹⁴¹ OKMS-i u Suharekë/Suvoj Reci, Klinë/Klini i Vushtrri/Vučitrnu.

¹⁴² OCCR-i u Gjakovë/Đakovici, Pejë/Peći, Klinë/Klini i OKMS-i u Suharekë/Suvoj Reci, Klinë/Klini i Vushtrri/Vučitrnu.

¹⁴³ Suharekë/Suva Reka.

Kada su OT-i postavili isto pitanje drugim akterima uključujući OKZ-e i OSP-e, UNHCR i kancelarije KPGP-a na terenu, kao i OCA/UNMIK-u konkretnije, iako nisu bile sveobuhvatne, na površinu su isplivale informacije o rezultatima tekuće kampanje u određenom broju opština.

U Podujevë/Podujevu, i OKMS i OSP potvrdili su da je više od 100 podnosilaca zahteva Roma, Aškalija i Egipćana dobilo izvode iz matične knjige rođenih tokom kampanje organizovane civilne registracije u koju su bili uključeni OKMS, OSP, vođe zajednica Roma, Aškalija i Egipćana i KPGP.

UNHCR i terenske kancelarije KPGP-a u Pejë/Peći razjasnile su da je KPGP sproveo proveru 415 potencijalnih slučajeva u pet opština u regionu Pejë/Peći uključujući 220 u Gjakovë/Đakovici, 86 u Pejë/Peći, 70 u Klinë/Klini, 25 u Dečan/Dečanima i 14 u Istog/Istoku. Provera je dovela do identifikacije 375 neregistrovanih pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. Iako je kampanja i dalje u toku, KPGP je bio u mogućnosti da osigura civilnu registraciju 70 (18.7%) od ovih slučajeva.

U Gjakovë/Đakovici, UNHCR je napomenuo da je, iz razloga što se etničko poreklo podnosilaca zahteva ne prikazuje u uverenjima o ličnom statusu građana, veoma teško proceniti da li postoji sve veći broj Roma, Aškalija i Egipćana koji su uspešno prošli kroz proces civilne registracije. Međutim, KPGP je već intervjuisao 220 lica i pružio je pomoć broju od 38 pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana u civilnoj registraciji.

U Ferizaj/Uroševcu KPGP je izneo da su intervjuisali i pružili pomoć u obradi negde oko 128 zahteva Roma, Aškalija i Egipćana, sa 56 slučajeva koji su rešeni, 39 koji se nalaze na čekanju, 5 odbačenih i 30 koji su prosleđeni drugim opštinama. Ovo znači da iako je kampanja i dalje u ranoj fazi i iako je planirano da bude nastavljena tokom 2007, više od polovine slučajeva prosleđenih opštini je rešeno. Pored toga, KPGP je pružio pomoć stanovnicima drugih opština da se obrate nadležnim OKMS-ima i OCCR-ima. OKZ i OSP su takođe podržavali kampanju. OKZ je bio svestan da je više od 100 slučajeva potpomognuto i izneo je da su Preporuke uzdigle svest u pogledu značaja civilne registracije. Slučaj Ferizaj/Uroševca pokazuje da je podrška dobro organizovanih OKZ-a od ključnog značaja za uspeh procesa dopiranja do zajednice i uvećavanja njene svesti.

U Mitrovicë/Mitrovici su UNHCR i KPGP primetili ogroman porast u broju slučajeva civilne registracije Roma, Aškalija i Egipćana, koji su se prema njima uvećali sa 10/15 slučajeva tokom 2005. na 105 slučajeva tokom 2006. Takođe, OCCR je potvrdio da je

¹⁴⁴ Lipjan/Lipljan i Novo Brdo/Novobërdë. U slučaju Lipjan/Lipljana, procene opštine iz 2000. godine u pogledu lokalnog stanovništva sadrže upućivanje na Albance, Srbe, Hrvate i do 1,890 pripadnika ostalih zajednica. Iako je verovatno da barem jedan deo onih koji su klasifikovani kao ostali podrazumeva zajednice RAE, ova klasifikacija može stvoriti utisak da opštinske vlasti poklanjaju manju pažnju zajednicama RAE. U slučaju Novog Brda/Novobërdë, iako ne postoje informacije u pogledu registracije stalnog mesta prebivališta, OKMS je naznačio da je sprovođenje kampanje o civilnoj registraciji RAE od strane KPGP-a imalo za posledicu porast broja izdatih uverenja o ličnom statusu građana, u korist pripadnika zajednica RAE. Nakon što dođu u posed uverenja o ličnom statusu građana, uključena lica imaju jednostavniji pristup procesu registracije stalnog mesta prebivališta.

došlo do opšteg porasta od 70% u broju ličnih karata i putnih isprava izdatih stanovnicima. Međutim, OKMS ne bi priznao nikakav porast.

OSP u Rahovec/Orahovcu naznačio je da je potražnja za civilnom registracijom bila u porastu u okviru zajednica Roma, Aškalija i Egipćana usled sve većeg broja repatrijacija. Nakon njihove repatrijacije, osamnaest porodica Roma, Aškalija i Egipćana prijavilo se i prošlo je kroz proces civilne registracije, prema OSP-u. Zapanjuje to da je u istoj opštini OKZ izjavio da je njegova/njena kancelarija odlučila da ne vodi evidenciju o civilnoj registraciji iz razloga što se pripadnici zajednica Roma, Aškalija i Egipćana kreću slobodnije. Iz tog razloga, nivo svesti opštinskih službenika koji rade na pitanjima zajednica i povratka po svemu sudeći varira u velikoj meri.

OKZ u Pejē/Peći bio je svestan da je aktuelan povratak u naselje Roma, Aškalija i Egipćana pod nazivom 7 Shtatori/7. septembar doveo do veće potražnje za uverenjima o ličnom statusu građana (30 do 40 zahteva) koje su im potrebne da bi dobili lične karte i putne isprave. Takođe, OCA/UNMIK-a je primetilo veći broj zahteva za dobijanje dokumentacije o civilnoj registraciji koji su podneti od strane povratnika Roma, Aškalija i Egipćana koji su se vratili na spontan i prinudan način. Većina ovih zahteva odnosi se na izdavanje izvoda iz matične knjige rođenih, koji su neophodni kako bi se ušlo u ciklus civilne registracije.

U Lipjan/Lipljanu, KPGP je odgovorio da su bili uključeni u potpomaganje civilne registracije sedamnaest pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana a svi podnosioci zahteva oslobođeni su plaćanja opštinskih taksi kao rezultat njihove intervencije. Ovo je takođe potvrđeno od strane OKMS-a koji je navodno registrovao i oslobodio od plaćanja taksi petnaest podnosilaca zahteva Roma, Aškalija i Egipćana potpomognutih od strane KPGP-a.

U Viti/Vitini, KPGP je odgovorio da je bio u mogućnosti da intervjuiše i pomogne negde oko 25 pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. Za šesnaest je bila potrebna civilna registracija, a KPGP je bio u mogućnosti da osigura civilnu registraciju za devet od njih do sada.

OSP u Prishtinë/Prištini je bio upoznat da su u tekućoj kampanji o civilnoj registraciji, nadležni OKMS i OCCR izdali znatan broj dokumenata o civilnoj registraciji pripadnicima zajednica Roma, Aškalija i Egipćana. Ovo je takođe potvrđeno od strane OCCR-a koji je govorio o porastu od 50% i OKMS-a koji je primetio porast u izdavanju izvoda iz matičnih knjiga rođenih, venčanih kao i uverenje o bračnom stanju i umrlaca.

8. Preporuke

I. Centralnim PIS:

1. Uspostaviti međuministarsku radnu grupu, koja će uključivati barem Ministarstvo za javne službe, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo za administraciju lokalne uprave i Ministarstvo za zajednice i povratak, i izraditi uputstva o merama koje treba da budu usvojene od strane opština u cilju:

- a) identifikovanja neregistrovanih pripadnika zajednica Roma, Aškalija i Egipćana;
- b) ubrzavanja i olakšavanja obrade njihovih zahteva;
- c) korišćenja i olakšavanja upotrebe postupaka svedočenja kako bi se utvrdio identitet i podobnost podnosioca zahteva;
- d) izuzimanja ovih podnosilaca zahteva od plaćanja administrativnih taksi do kraja 2007;
- e) usvajanja fleksibilnog pristupa i olakšavanja reintegracije podnosilaca zahteva u okviru institucija i službi PIS-a, i prihvatanja dokumentacije izdate od strane paralelnih struktura nakon 10. juna 1999, u onim slučajevima u kojima podnosilac zahteva ne poseduje nikakvu drugu dokumentaciju koja potvrđuje njegov/njen identitet i podobnost;
- f) imenovanja osoba za kontakt u cilju povezivanja sa UNHCR-om i KPGP-om tokom kampanje o civilnoj registraciji;
- g) prikupljanja, u saradnji sa UNHCR-om i KPGP-om, mesečnih statističkih podataka o broju zahteva predatih posredstvom KPGP-a, i broju rešenih slučajeva, raščlanjenih po starosnom dobu i polu;
- h) prenošenja datih informacija unapred utvrđenim kancelarijama posredstvom centralnih PIS-a;
- i) unapređivanja svesti javnosti o značaju civilne registracije i obaveštavanja javnosti o tekućoj kampanji;
- j) dopiranja do zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, i pružanja usluga civilne registracije posredstvom mobilnih timova.

2. Pružiti opštinama adekvatne resurse za sprovođenje neophodnih aktivnosti registracije Roma, Aškalija i Egipćana;

3. Posredstvom administrativnog uputstva, utvrditi (MJS) najmanje i najveće takse za svako uverenje i uslugu o ličnom statusu građana kako bi se izbegla primena nesrazmernih taksi u različitim opštinama;

4. Na osnovu administrativnog uputstva, osigurati uspostavljanje opštinskih odbora za preispitivanje ličnog statusa građana u svim opštinama i razjasniti mandat i postupke na osnovu kojih bi dati odbor za preispitivanje rešio zakasnele zahteve za upis ličnog statusa građana;

5. (MJS i SK) Osigurati da je aktuelno zakonodavstvo o registrima ličnog statusa građana izmenjeno kako bi uključivalo jasan žalbeni postupak i osiguralo da OKMS-i izdaju pismene odluke kao odgovor na sve primljene zahteve.

II. Opštinama:

1. Dodeliti adekvatne resurse iz opštinskog budžeta kako bi se osiguraio rad mobilnih timova i primena aktivnosti dopiranja do zajednica Roma, Aškalija i Egipćana u smislu civilne registracije;

2. Osigurati bolju raspodelu dokumenata i uputstava u vezi sa procesom civilne registracije Roma, Aškalija i Egipćana svim relevantnim opštinskim institucijama;

3. Imenovati osobu za kontakt sa Romima, Aškalijama i Egipćanima za civilnu registraciju koja će koordinirati opštinske procese i osigurati i prikupiti relevantne informacije;

4. Uključiti se u proces podizanja svesti i informisanja, takođe posredstvom lokalnih medija;

5. Olakšati stvaranje koordinacionih mehanizama u kojima relevantni akteri mogu razmenjivati informacije i planirati zajedničke inicijative;

6. Usvojiti pristup koji sadrži perspektivu polova posredstvom koga će se pružiti pomoć majkama i bebama u slučaju porođaja u kući i promovisati civilnu registraciju svih novorođenčadi;

7 Uključiti mobilne opštinske timove u aktivnosti informisanja i obrazovanja u vezi sa zdravstvenom zaštitom majke i deteta; civilnom registracijom po rođenju; obaveznom vakcinacijama; pristupom opštinskim službama za zdravstvenu zaštitu; i uključivanjem osoblja sistema primarne zdravstvene zaštite i socijalnog staranja u date aktivnosti;

8. Ojačati saradnju sa zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana (vođe zajednica Roma, Aškalija i Egipćana; grupe žene i devojčica iz reda zajednica Roma, Aškalija i Egipćana; babice i drugo nezdravstveno osoblje koje pruža pomoć prilikom porođaja kod kuće (u okviru konkretnih naselja Roma, Aškalija i Egipćana) i drugim relevantnim institucijama (OKZ-i, OSP-i, opštinska Odeljenja za zdravlje i socijalnu zaštitu i centri za porodično zdravlje; centri za socijalni rad) u ovakvim aktivnostima dopiranja;

9. U slučajevima u kojima je moguće, angažovati kvalifikovane pripadnike zajednica Roma, Aškalija i Egipćana, uključujući žene, ne samo u okviru OCCR-a, OKLGS-a i OKZ-a, već i u opštinskim centrima za porodično zdravlje i promovisati dato zapošljavanje od strane centara za socijalni rad;

10. Podstaći raspoređivanje osoblja iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana po aktivnostima informisanja i ostvarivanja kontakta usmerene ka zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana i uključiti civilnu registraciju i zdravlje majke i deteta.

Dodatak 1

Opštine i pilot opštinske jedinice u kojima su OT-i OMiK-a prikupili informacije sadržane u ovom izveštaju.

Region OMiK-a	Opštine	Pilot opštinske jedinice
Gjilan/Gnjilane	Gjilan/Gnjilane	Hani i Elezit/Đeneral Janković
	Kamenicë/Kamenica	
	Novo Brdo/Novobërdë	
	Shtërpçë/Štrpce	
	Kaçanik/Kaçanik	
	Viti/Vitina	
	Ferizaj/Uroševac	
	Shtime/Štimlje	
Suma stavke	8	1
Prizren	Prizren	Mamuša/Mamushë/Mamuša
	Suharekë /Suva Reka	
	Malishevë /Mališevo	
	Rahovec /Orahovac	
	Gjakovë /Đakovica	
Suma stavke	5	1
Prishtinë/Priština	Prishtinë/Priština	Gračanica/Graçanicë*
	Podujevë/Podujevo	
	Obiliq/Obilić	
	Fushë Kosovë/Kosovo Polje	
	Lipjan/Lipljan	
Suma stavke	5	1
Pejë/Peć	Pejë/Peć	Junik
	Deçan/Dečane	
	Istog/Istok	
	Klinë/Klina	
Suma stavke	4	1
Mitrovicë/Mitrovica	Mitrovicë/Mitrovica	
	Skenderaj/Srbica	
	Vushtrri/Vučitrn	
	Zvečan/Zvečan	
	Mitrovicë/severna Mitrovica **	
	Leposaviq/Leposavić	
Suma stavke	5	0
Ukupno	28	3+1*

Objašnjenje: * Gračanica/Graçanicë nije POJ ali poseduje neke administrativne kancelarije i službe koje će obrazovati predmet ovog izveštaja; ** Uprava UNMIK-a u severnoj Mitrovicë/Mitrovici (UUM).

Dodatak 2: Opštinske takse (u evrima) za izdavanje uverenja o ličnom statusu građana

Vrsta potvrde	Opština ⁽¹⁾																														
	FE/UR	GN	HE/DJ	KA	KK	NB	SM	ST	VI	GJ/DA	ML	MM	PZ	RH	SR	DC	JU	IS	KL	PE	OB	FK/KP	LI	PJ	PR	MI	SE	ZV	MIN	VU	LE
Rođenje ⁽²⁾	1.00	1.50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	0.50	0.50	1.00	1.00	1.50	1.50	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Brak ⁽³⁾	1.00	1.50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	0.50	0.50	10.00	1.00	1.50	1.50	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Bračno stanje ⁽⁴⁾	1.00	6.50	2.50	2.50	2.00	2.00	5.00	1.00	2.50	3.00	10.00	1.00	1.00	3.00	5.00	1.50	1.50	2.00	3.00	1.00	1.00	3.00	1.00	5.00	1.00	1.00	5.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Priznanje očinstva/majčinstva ⁽⁵⁾	1.00	2.50	0.00	1.00	5.00	0.00	5.00	na	2.50	0.00	1.00	na	na	1.00	na	1.50	1.50	2.00	1.50	1.00	1.00	1.00	0.00	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00	0.00	1.00
Razvod (naveden u potvrdi o bračnom stanju) ⁽⁶⁾	1.00	1.50	1.00	1.00	1.00	2.00	5.00	na	2.50	0.00	1.00	0.50	1.00	3.00	5.00	1.50	1.50	2.00	3.00	1.00	1.00	3.00	1.00	5.00	1.00	1.00	5.00	1.00	1.00	0.00	1.00
Umrlica ⁽⁷⁾	1.00	1.50	1.00	1.00	2.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	0.50	0.50	1.00	5.00	1.50	1.50	2.00	1.00	2.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Dokaz da je lice u životu ⁽⁸⁾	1.00	2.50	1.00	1.00	2.00	2.00	1.00	1.00	2.50	3.00	10.00	1.00	1.00	10.00	5.00	1.50	1.50	2.00	3.00	2.00	1.00	1.00	5.00	3.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00
Zamene na osnovu arhive matične službe ⁽⁹⁾	6.00	2.50	1.00	1.00	5.00	8.00	1.00	1.00	na	6.00	na	2.50	0.50	1.00	0.00	2.50	2.50	2.00	na	1.00	1.00	na	1.00	1.00	1.00	0.00	na	0.00	0.00	na	0.00
Izjava svedoka ⁽¹⁰⁾	0.00	2.50	2.50	1.00	1.00	na	1.00	0.00	2.00	1.00	1.00	na	0.50	1.00	0.00	2.50	2.50	2.00	na	1.00	1.00	1.00	1.00	0.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00	0.50	1.00
Rešenje kojim se dozvoljava upis u matičnu knjigu rođenih ⁽¹¹⁾	6.00	3.50	5.00	1.00	5.00	na	1.00	0.00	5.00	6.00	1.00	1.00	0.50	3.00	0.00	1.50	1.50	2.00	5.00	5.00	1.00	na	1.00	2.00	2.00	3.00	0.00	3.00	3.00	0.00	3.00
Izmene na izvodima ⁽¹²⁾	6.00	3.50	5.00	1.00	5.00	8.00	5.00	na	5.00	6.00	1.00	na	0.50	3.00	5.00	3.50	3.50	2.00	5.00	na	1.00	8.00	1.00	5.00	2.00	3.00	10.00	3.00	3.00	10.00	3.00

Legenda: (1) U ovoj tabeli opštine su navedene posredstvom sledećih akronima: Ferizaj/Uroševac (FE/UR); Gjilan/Gnjilane (GN); Han i Elezit/Đeneral Janković (HE/DJ); Kačanik/Kačanik (KA); Kamenicë/Kamenica (KK); Novo Brdo/Novobërdë (NB); Shtime/Štimlje (SM); (ST); Viti/Vitina (VI); Gjakovë/Đakovica (GJ/DA); Malishevë/Mališevo (ML); Mamuša/Mamushë/Mamuša; (MM); Prizren (PZ); Rahovec/Orahovac (RH); Suharekë/Suva Reka (SR); Deçan/Dečane (DC); Junik (JU); Istog/Istok (IS); Klinë/Klina (KL); Pejë/Peć (PE); Obiliq/Obilić (OB); Fushë Kosovë/Kosovo Polje (FK/KP); Lipjan/Lipljan (LI); Podujevë/Podujevo (PJ); Prishtinë/Priština (PR); Mitrovicë/Mitrovica (MI); Skenderaj/Srbica (SE); Zvečan/Zvečan (ZV); UAM Mitrovicë/Mitrovica North (MIN); Vushtrri/Vučitrn (VU); Leposaviq/Leposaviq (LE).

(2) Izvod iz matične knjige rođenih: Prizren i Mamuša/Mamushë/Mamuša imaju najmanju taksu od 0.5 €. Dvadeset opština primenjuje taksu od 1 €. Najviša taksa postoji u Skenderaj/Srbici i Istog/Istoku, u visini od 2 €.

(3) Izvod iz matične knjige venčanih: Taksa je izrazito visoka u Rahovec/Orahovcu (10.00 €).

(4) & (6) Takse za izdavanje uverenja o bračnom stanju variraju od 1 € u trinaest opština do 6.5 € i dostižu čak 10 € u Malishevë/Mališevu.

(5) Priznavanje očinstva/majčinstva: Ova usluga je besplatna u četiri opštine (Vushtrri/Vučitrn, Lipjan/Lipljan, Gjakovë/Đakovica, Novo Brdo/Novobërdë) i jednom POJ-u (Hani i Elezit/Đeneral Janković). Najviša cena od 5 € naplaćuje se u Kamenicë/Kamenici i Shtime/Štimlju. (7) Umrlica: Suharekë/Suva Reka naplaćuje 5 €.

(8) Dokaz da je lice u životu: taksa je visoka čak 10 € u Rahovec/Orahovcu i Malishevë/Mališevu.

(9) Zamene na osnovu arhive matične službe: Ova usluga je besplatna u četiri opštine: Leposaviq/Leposavić, Zvečan/Zvečan, Mitrovicë/Mitrovica i Suharekë/Suva Reka. U Novom Brdu/Novobërdë iznosi čak 8.00 €.

(10) Izjava svedoka: besplatna u opštinama Ferizaj/Uroševac, Štrpce/Shtërpçë, Suharekë/Suva Reka i Podujevë/Podujevo.

(11) Rešenje kojim se dozvoljava upis u registar o ličnom statusu građana besplatno je samo u četiri opštine. Iznosi čak 6.00 € u Ferizaj/Uroševcu i Gjakovë/Đakovici.

(12) Izmene na izvodima: Taksa je izrazito visoka, 10.00 € u Skenderaj/Srbici i Vushtrri/Vučitrnu.

